

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Qvaestio XXVIII. De charitate in comparatione ad subiectum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

ta, nisi referatur ad finale, & perfectum bonum. Et fm hoc simpliciter uera uirtus sine charitate eē nō pōt.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ actus alicui? charitate carens pōt esse duplex. Vnus quidem fm hoc, q̄ caritate caret, utpote cum facit aliquid in ordine ad id, per quod caret charitate. Et talis actus sēper est malus, sicut Aug. * dicit in 4. contra Iulianū, q̄ actus infidelis, in quantum est infidelis, semper est peccatum, etiam si nudū operiat, uel quicquid aliud huiusmodi faciat, ordinans ad finē suā infidelitatis.

Alius autem potest esse actus charitate carens non secundum id, q̄ charitate caret, sed secundum quod habet aliquod aliud donum Dei, uel fidem, uel sp̄, uel etiam naturā bonum, quod non totum per peccatum tollitur, ut supra dictum * est. Et secundum hoc sine charitate potest quidem esse, aliquis actus bonus ex suo genere, non tamen perfecte bonus, quia deest debita ordinatio ad ultimum finem.

AD SECUNDVM Dicendum, q̄ cum finis se habeat in agibilibus, sicut principiu in speculabilibus, sicut non potest esse simpliciter uera scientia, si desit recta estimatio de primo & inde monstrabili principio: ita non potest esse simpliciter uera iustitia, aut uera castitas, si desit ordinatio debita ad finem, quā est per charitatem, quantum cumq; aliquis se recte circa alia habeat.

AD TERTIVM Dicendū, quod scientia, & ars de sui rōne important ordinem ad aliquod particulare bonum, non autem ultimum finem humanā uitæ, sicut uirtutes morales, quæ simpliciter faciunt hominem bonum, ut supra dictum * est: & ideo nō est similis ratio.

li. 4. c. 3. 10. 7.

q. 10. ar. 4. & 1. 2. q. 87. art. 1. & 2.

In corp. ar. & 3. q. 57. & q. 66. ar. 7.

Super quæst. tertie ar. secundum octauum.

ARTICVLVS VIII.

Utrum charitas sit forma uirtutum.

Supra q. 4. ar. 3. & 3. di. 23. q. 3. ar. 1. q. 1. & di. 27. q. 2. ar. 4. q. 3. & ueri. q. 14. ar. 1. & uig. q. 4. ar. 7.

IN ar. 8. aduerte q̄ uirtutes alie, ut ex supradictis patet, dupliciter sumi possunt. Primo, ut sunt uirtutes in proprio genere, & sic charitas non est earum forma, respectu intellectuum nullam (proprie loquendo) scio formam.

Alio ergo modo sumuntur, uelut uirtutes simpliciter apud theologum. Et sic quia habent quod sunt uirtutes in ordine ad actus formatos, ut in litera dicitur, & formatio est ex charitate ordinante omnium uirtutum actus in finem ultimum simpliciter: ideo charitas est forma uirtutum tanquam constituens eas in esse uirtutis simpliciter. Non solum igitur charitas informat effectiue, quia imperat & ordinat, hoc enim commune est omni imperanti & ordinanti: sed quia participatio passiuā imperii, & ordinationis suæ est uelut forma constituens actus alios in

* li. 2. Phys. tex. 70. 10. 2. 7. Ex li. 2. in Luc. in li. re. dicitur magister ludæorum in fine collig. 5. & re. e. 4. se. 1. dist. 24. para. C.

ma actus consequitur formā agentis: unde oportet q̄ in moralibus id quod dat actui ordinem ad finem, det ei & formam. Manifestū est autem secundum prædicta, q̄ per charitatem ordinantur actus omnium aliarum uirtutum ad ultimum finem. Et secundum hoc ipsa dat formam actibus omnium aliarum uirtutum: & pro tanto dicitur esse forma uirtutum. Nam & ipse dicitur in ordine ad actus formatos.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ charitas non est forma aliarum uirtutum non quælibet, aut essentialiter, sed magis effectiue, scilicet omnibus formam imponit modum * prædictum.

AD SECUNDVM dicendum, q̄ charitas paratur fundamento & radici, in quantum sustentantur, & nutriuntur omnes alie uirtutes secundum rationem, quā fundamentum habent rationem causæ materialis.

AD TERTIVM dicendum, quod dicitur finis aliarum uirtutum, quia omnes uirtutes ordinantur ad finem suum. Et quia materiam se concipit ex alio, ex hac ratione dicitur finem uirtutum, quia ex appetitu finis uirtutum actus aliarum uirtutum, imperando ipsas

QVAESTIO XXIII.

De charitatis subiecto, in duodecim articulis.

DEINDE considerandum est de subiecto in comparatione ad subiectum. ET CIRCA hoc queruntur tria. Primo, Utrum charitas sit in uoluntate in subiecto.

Secundo, Utrum charitas cauetur in actibus præcedentibus, uel ex infusione naturalium.

Tertio, Utrum infundatur secundum naturalium.

Quarto, Utrum augeatur in habentibus.

Quinto, Utrum augeatur per additum actibus.

Sexto, Utrum quolibet actu augeatur.

Septimo, Utrum augeatur in intentione.

Octauo, Utrum charitas uia possit esse.

Nono, De diuersis gradibus charitatis.

Decimo, Utrum charitas possit diminui.

Vndecimo, Utrum charitas semel habita peccati mortalitatis.

Duodecimo, Utrum amittatur per peccatum mortalitatis.

ARTICVLVS PRIMVS.

Utrum uoluntas sit subiectum charitatis.

AD PRIMVM sic proceditur. Voluntas non sit subiectum charitatis. n. amor quidam est: sed amor secundum philosophum est in concupiscibili: ergo & charitas concupiscibili, & non in uoluntate.

2. Præ. Charitas est principalissima uirtus supra dictum * est: sed subiectum uirtutum ergo uidetur quod charitas sit in ratione uoluntate.

3. Præ. Charitas se extendit ad omnes uirtutes, secundum illud 1. ad Corin. 13. Charitas in charitate fiant: sed principia humanorum

AD OCTAVVM sic proceditur. Utrum charitas sit forma uirtutum. Formam alicuius rei uel est exemplaris, uel essentialis: sed charitas non est forma exemplaris aliarum uirtutum, quia sic oportet, q̄ alie uirtutes essent eiusdem speciei cum ipsa. similiter et nō ē forma essentialis aliarum uirtutum, quia nō distinguere ab aliis: ergo nullo modo ē forma uirtutum.

2. Præ. Charitas comparat ad alias uirtutes ut radix & fundamentum, sicut illud Ephes. 3. In charitate radicati & fundati. Radix autem, uel fundamentum non hēt rōnem forme, sed magis rōnē materiæ, quia ē prima pars generationis: ergo charitas non est forma uirtutum.

3. Præ. Forma, & finis, & efficiēs nō coincidunt in idē numero ut patet in 2. Phys. sed charitas dī finis, & mater uirtutum ergo nō debet dici forma uirtutum.

SED CONTRA est, q̄ Ambr. dicit charitatē eē formā uirtutum.

RESPON. Dicendū, q̄ in moralibus forma actus attendit principaliter ex parte finis: cuius rō est, quia principium moralium actuum est uoluntas, cuius obiectū, & quasi forma, est finis. Semper autem for-

est liberum arbitrium. ergo videtur quod charitas maxime sit in libero arbitrio, sicut in subiecto, & non in voluntate.

SED CONTRA est, quod obiectum charitatis est bonum, quod etiam est obiectum voluntatis. ergo charitas est in voluntate sicut in subiecto.

RESPON. Dicendum, quod cum duplex sit appetitus, sensitiuus scilicet & intellectiuis, qui dicitur voluntas, ut in 1. habitum est, vtriusque obiectum est bonum, sed diuersimode. Nam obiectum appetitus sensitiui est bonum per sensum apprehensum: obiectum vero appetitus intellectiui, uel voluntatis, est bonum sub communi ratione boni, prout est apprehensibile ab intellectu. Charitatis autem obiectum non est aliquod bonum sensibile, sed bonum diuinum, quod solo intellectu cognoscitur. Et ideo charitatis subiectum non est appetitus sensitiuus, sed appetitus intellectiuis, id est, voluntas.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod concupiscibilis est pars appetitus sensitiui, non autem appetitus intellectiui, ut in 1. ostensum est: uñ amor, qui est in concupiscibili, est amor sensitiui boni. Ad bonum autem diuinum, quod est intelligibile, concupiscibilis se extendere non potest, sed sola voluntas. Et ideo concupiscibilis, subiectum charitatis esse non potest.

AD SECUNDUM dicendum, quod voluntas etiam secundum Philosophum in 3. de Anima, in ratione est: & ideo per hoc, quod charitas est in voluntate, non est aliena a ratione. Tamen ratio non est regula charitatis, sicut humanarum uirtutum, sed regula dei sapientia, & excedit regulam rationis humanæ, secundum illud Ephe. 3. Super eminentem scientiam charitatem Christi. Vnde non est in ratione sicut in subiecto, sicut prudentia, neque sicut in regulante, sicut iustitia, uel temperantia: sed solum per quandam affinitatem uoluntatis ad rationem.

AD TERTIUM dicendum, quod liberum arbitrium non est alia potentia a uoluntate, ut in 1. dictum est: & tamen charitas non est in uoluntate secundum rationem lib. arbitrii, cuius actus est eligere. Electio, non est eorum, que sunt ad finem: voluntas autem est ipsius finis, ut dicitur in 3. Eth. Vnde charitas, cuius obiectum est finis ultimus, magis debet dici esse in uoluntate, quam in libero arbitrio.

ARTICVLVS II.

Utrum charitas causetur in nobis ex infusione.

AD SECUNDUM sic proceditur. Videtur, quod charitas non causetur in nobis ex infusione. Illud enim quod est commune omnibus creaturis, naturaliter hominibus inest: sed sicut Dion. dicit in 4. c. de Diu. no. Omnibus diligibile & amabile est bonum diuinum, quod est obiectum charitatis. ergo charitas inest nobis naturaliter, & non ex infusione.

¶ 1. Præ. Quæto aliquid est magis diligibile, rãto facilius diligitur: sed Deus est maxime diligibilis, cū sit summe bonus. ergo facilius est ipsum diligere, quàm alia: sed ad alia diligenda non indigemus aliquo habitu infuso. ergo nec etiam ad diligendum Deum.

¶ 2. Præ. Apostolus dicit in 1. ad Tim. 1. Finis præcepti est charitas de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta: sed hæc tria pertinent ad actus humanos. ergo charitas causetur in nobis ex actibus præcedentibus, & non ex infusione.

SED CONTRA est, quod Apostolus dicit Ro. 5. Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis.

RESPON. Dicendum, quod sicut dictum est. Charitas est amicitia quedam hominis ad Deum, fundata super communicationem beatitudinis æternæ. Hæc autem communicatio non est secundum bona naturalia, sed secundum dona gratuita: quia, ut dicitur Ro. 6. Gratia Dei, uita æterna. unde & ipsa charitas facultatem naturæ excedit. Quod autem excedit naturæ facultatem, non potest esse neque naturale, neque per potentias naturales acquisitum: quia effectus naturalis non transcendit suam causam. Vnde charitas non potest neque naturaliter nobis inesse, neque per uires naturales est acquisita, sed per infusionem Spiritus sancti, qui est amor Patris & Filii, cuius participatio in nobis est ipsa charitas causata, sicut supra dictum est.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod Dionys. loquitur de dilectione Dei, quæ fundatur super communicationem naturalium bonorum: & ideo naturaliter omnibus inest: sed charitas fundatur super quadam communicatione supernaturali: unde non est similis ratio.

AD SECUNDUM dicendum, quod sicut Deus, secundum se, est maxime cognoscibilis, non tamen a nobis propter defectum nostræ cognitionis, quæ dependet a rebus sensibilibus: ita et Deus in se, est maxime diligibilis, in quantum est obiectum beatitudinis. Sed hoc modo non est maxime diligibilis a nobis, propter inclinationem affectus nostri ad uisibilia bona. Vnde patet, quod ad Deum maxime diligendum hoc modo, necesse est quod nostris cordibus etiam charitas infundatur.

AD TERTIUM dicendum, quod cum charitas dicitur in nobis procedere ex corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta, hoc referendum est ad actum charitatis, qui ex præmissis excitatur. Vel etiam hoc dicitur, quia huiusmodi actus disponunt hominem ad recipiendum charitatis infusionem. Et similitur etiam dicendum est de eo, quod Aug. dicit, quod timor introducit charitatem: & de hoc quod dicitur in glo. Matth. 1. quod fides generat spem, & charitatem.

ARTICVLVS III.

Utrum charitas infundatur secundum capacitatem naturalium.

AD TERTIUM sic proceditur. Videtur, quod charitas infundatur secundum capacitatem naturalium. Dicitur enim Matth. 25. quod dedit unicuique secundum propria uirtutem: sed charitatem nulla uirtus præcedit in homine, nisi naturalis: quia sine charitate nulla est uirtus, ut dictum est. ergo secundum quantitatem uirtutis naturalis infunditur homini charitas a Deo.

¶ 1. Præ. Omnium ordinatorum ad inuicem secundum proportionem naturæ primo: sicut uidemus, quod in rebus naturalibus forma proportionatur materiæ: & in donis gratuitis gloria proportionatur gratiæ: sed charitas, cum sit perfectio naturæ, comparatur ad capacitatem naturalem, sicut secundum ad primum. ergo uidetur quod charitas infundatur secundum naturalium capacitatem.

¶ 2. Præ. Quæto aliquid est magis diligibile, rãto facilius diligitur: sed Deus est maxime diligibilis, cū sit summe bonus. ergo facilius est ipsum diligere, quàm alia: sed ad alia diligenda non indigemus aliquo habitu infuso. ergo nec etiam ad diligendum Deum.

¶ 3. Præ. Apostolus dicit in 1. ad Tim. 1. Finis præcepti est charitas de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta: sed hæc tria pertinent ad actus humanos. ergo charitas causetur in nobis ex actibus præcedentibus, & non ex infusione.

¶ 4. Præ. Quæto aliquid est magis diligibile, rãto facilius diligitur: sed Deus est maxime diligibilis, cū sit summe bonus. ergo facilius est ipsum diligere, quàm alia: sed ad alia diligenda non indigemus aliquo habitu infuso. ergo nec etiam ad diligendum Deum.

¶ 5. Præ. Quæto aliquid est magis diligibile, rãto facilius diligitur: sed Deus est maxime diligibilis, cū sit summe bonus. ergo facilius est ipsum diligere, quàm alia: sed ad alia diligenda non indigemus aliquo habitu infuso. ergo nec etiam ad diligendum Deum.

q. præc. 27. tica. D. 311. q. præc. ar. tica. 2.

¶ 6. Præ. Quæto aliquid est magis diligibile, rãto facilius diligitur: sed Deus est maxime diligibilis, cū sit summe bonus. ergo facilius est ipsum diligere, quàm alia: sed ad alia diligenda non indigemus aliquo habitu infuso. ergo nec etiam ad diligendum Deum.

¶ 7. Præ. Quæto aliquid est magis diligibile, rãto facilius diligitur: sed Deus est maxime diligibilis, cū sit summe bonus. ergo facilius est ipsum diligere, quàm alia: sed ad alia diligenda non indigemus aliquo habitu infuso. ergo nec etiam ad diligendum Deum.

¶ 8. Præ. Quæto aliquid est magis diligibile, rãto facilius diligitur: sed Deus est maxime diligibilis, cū sit summe bonus. ergo facilius est ipsum diligere, quàm alia: sed ad alia diligenda non indigemus aliquo habitu infuso. ergo nec etiam ad diligendum Deum.

iones habetur, & mens authoris diuerse interpretationi subesse videtur abique nullo sermone, ne moralis philoso phie terminos certaliter exisse videat, modum quo fit intensio, & remissio in formis, tangemus. Dicimus igitur, quod opinioniones diuerse sunt propterea quod quidam putant formam habere latitudinem per-

fectionis: quidam uero putant formam non habere latitudinem perfectionis. Et horum quidam dicunt formam in indiuisibili consistere: sed incho esse ipsius, quo subiectione incho latitudinem perfectionis habere, & secundum hoc attendunt intentionem & remissionem formam ita quod albedo magis est intensio, sed album est intensius, proprie loquendo. Opinatum autem formam habere perfectionis latitudinem, alii putant in illa latitudine dari partes successivas, ita quod albedo, quae intenditur, dividitur in partes successivas, sicut motus intensio, & in termino manet albedo terminis partes precedentes. Alii autem putant in illa latitudine dari partes permanentes, & distinctas inter se, ita quod adueniente una, non recedit alia. Alii autem putant in illa latitudine dari quasi partes, seu gradus permanentes, sed non in actu, sed unum tantum in actu, reliquos in potentia. Et inter hos est differentia, quae uerbis tantum uideatur, dum quidam putant hoc conuenire formae secundum se, quidam declarare hoc conuenire formae in ordine ad subiectum. Sed quia forma accidentalis, quae intenditur, & remittitur, secundum se habet ordinem ad subiectum, ut in littera dicitur: ideo idem dicitur in utraque opinione. Et quoniam haec ultima opinio est rationalior, & omnes difficultates accidentales in re soluere facile uidentur, Peripatetici quoque consentanea uidentur: ideo eam declarare uolumus, quam incho esse contra esse Sancti Thomae n. fallor. Scito igitur in primis quod quae in littera dicitur, forma secundum uiam effectiuam habet quod incho, clare latitudo formae secundum esse, aut inesse, & non secundum formae essentiam, ignorantia proprie uocis dicitur. Propter quod prima opinio excluditur. Iudicium quoque de forma et natura motus, quo intentio fit, fallax inuenitur: quia incho patet limen incho, & remittit abique partibus successiuis. Oportet autem uniuersalem doctrinam facere de formis, quae intenduntur, propter quod secunda quoque opinio excluditur. Partes autem, aut gradus simul permanentes in actu, distinctos in una & eadem forma, an lire etiam erubescit schola peripatetica, quae decidit a suo preceptore, per adus & potentia naturam eulentia in aliquo distinguere. Et ex hoc tertia opinio recedit. Consonant autem sensui & rationi, ut forma quae intenditur, & remittitur, graduale perfectionis latitudinem habeat, ita quod & calor, & esse caloris, in esse eadem latitudinem huiusmodi habeat: & cum de minus calido, pura ut duo, sit magis calidum, pura, ut quatuor, non corrumpitur praecedens calor, sed abicitur solum actualis terminatio caloris ad gradum ut quatuor. Sic enim saluatur motus de affirmato in affirmatum abique formae corruptione: sicut in uero motu augmenti, cum Sortes de tripedali fit quadrupedalis non abicitur praecedens quantitas, sed solum actualis terminatio quantitatis ad tripedalem mensuram, & peruenitur ad actualem terminationem quadrupedalis mensurae eiusdem quantitatis, & propterea non remanet tripedalis in actu, sed potentia. Et similiter non remanet praecedens gradus caloris in actu, sed in potentia. Vide quemadmodum in motu diminutionis, cum Sortes de quadrupedali fit tripedalis, ut quantitas in actu tripedalis: ita in motu remissionis cum de calido ut quatuor, fit calidum ut tria, fit calor in actu tertii gradus: nec refert utrum hoc fiat per motum, ut cum aliquid magis calidum: nec per remissionem, ut cum aliquid magis illuminatum. Verusque enim est eadem ratio in intrinsecis. Ex hoc autem sequitur, quod solutio alterius difficultatis, An in huiusmodi intentione actualis secundum aliquem gradum corrumpitur, non gradus ipsi existant patet, quod non fit intentio per additionem gradus ad gradum, proprie loquendo, ut diffusius in commentariis super artic. 3. quae. 5. in praecedenti libro manifestauimus: sed per educationem maiorem formae de potentia subiecti, uel aliquid proportionale in formis incho ab extra, ut charitas est. Et propterea in littera dicitur, quod formam esse maiorem, est ipsam magis

A inesse suscipibili. Non enim negat author latitudinem in essentia formae, sed negat aliam esse latitudinem inesse ipsius formae respectu subiecti, & aliam latitudinem, aut incho subiecti essentia formae secundum se: quia uult eandem esse rationem de essentia formae, & de esse, & inesse, quia ipsa est essentialiter res, cui conuenit esse in subiecto.

quidam motus est. ergo quod augetur, mouetur. Quod ergo augetur essentialiter, mouetur essentialiter: sed non mouetur essentialiter, nisi quod corrumpitur, uel generatur. ergo charitas non potest augeri essentialiter, nisi forte de nouo generetur, uel corrumpatur, quod est inconueniens.

SED CONTRA est, quod August. dicit * super Ioan. quod charitas meretur augeri, ut aucta mereat & perfici.

Et uult huiusmodi latitudinem non conuenire formae secundum se, id est, ut distinguatur contra seipsum, p. quanto respicit subiectum: sicut conuenit latitudo extentiua quantitati molis, & latitudo obiectiua quantitati habitus scientifici, sed conuenire formae, ut essentialiter respicit subiectum.

Ex hac namque parte conuenit formae uult author conuenire maiorem perfectionem intensiue. Et propterea in calore corporis articuli dicitur, quod intensio non fit per aduentum nouae formae. Hoc enim esse, si forma haberet aliquam quantitatem ex se ipsa, non p. comparationem ad subiectum. Quod si adhuc de hac mente authoris dubitas, lege inferius in tertia parte quae. 7. articulo 12. incho 9. & uidebis latitudinem intensiuam gradualement in essentia formae abique omni scrupulo. Ex hoc autem, quod iuxta hanc uiam nihil scrupulosum occurrit, & omnia consonant, apparet quod haec sola sit uera, & ab auctore intenta, uolente in huiusmodi motu non esse omnino nouum terminum, sed antiquum modo nouo se habentem secundum magis, & minus quod significat illas actuales terminaciones formae secundum hunc, uel illum gradum. Charitas quoque eodem modo intenditur, a Deo tamen effectiue, ita quod non corrumpitur praecedens charitas, nec noua aduenit, sed quae erat terminatur ad tertium, terminatur ad quartum, uel sextum gradum actualiter. Et si ab importunis, aut Nouitiis inquiratur, quid est illa terminatio quae abicitur, quae est terminus a quo, in intentione dicitur, quod nihil addit supra rem, pura tantum calorem, nisi actualitatem tertii gradus. Actus enim est terminare, distinguere, & separare. Haec enim deperditur, dum terminatur idem calor ad quartum gradum, & non deperditur quantitas ipsa caloris. Natura siquidem a tunc, & potentia philosophata hanc aperit. In remissione quoque similes sunt termini, scilicet actualitates formae secundum diuersos gradus ut si de calido ut sex, fit calidum ut tria, terminus a quo, est actualitas sexti gradus, & terminus ad quem, actualitas tertii, quae prius erat in potentia: sed non est simile quo ad deperditionem, quia non solum actualitas sexti gradus deperditur, sed deperditur etiam quantitas a sex usque ad tria. Et haec ita sunt inter moralia.

D In eodem quinto articulo in responsione ad primum, aduertit diligenter, quod non dicit author, quod quantitas continua intendatur in his, quae rarefunt. Hoc enim esse falsum, quia aer rarior non est magis quantus, sed minus quantum: sed mens authoris est, quod in rarefactione quantitas fit maior extensiuae non per additionem quanti ad quantum, ut contingit in motu augmenti, sed per maiorem extentiue praecedentis quantitatis. Et hic modus augendi quantitatem est similis proportionaliter modo, quo augetur quantitas uirtualis formarum. Intenduntur enim non per additionem aduenientis quantitatis uirtualis, sed per maiorem perfectionem praexistentis quantitatis: ita quod sicut in rarefactione est extensio quantitatis dimensiuae praexistentis absque nouae quantitatis additione: ita in intentione est quasi extensio quantitatis uirtualis praexistentis absque additione. Et quia quantitas continua infra latitudinem continui communicat in hoc cum formis suscipientibus magis & minus (ex eadem namque radice, quam formae intenduntur, & remittuntur, quantitas hoc modo extenditur, & contrahitur, ut in littera dicitur) ideo forte author in Prima Secunda quae. 5. articulo primo, quantitatis continua, ut sic, species non excludit a suscipientibus magis & minus: in ueritate tamen extra illas sunt, Unde & in littera non dicitur, quod quantitas in rarefactione intenditur, sed quod habet proprium augmentum, sicut aliae formae accidentales, per modum intensiois eius in subiecto. In his siquidem uerbis modus augmenti, quo extenditur in rarefactione quantitas, declaratur, quod est per modum quo forma intenditur in subiecto, quia est per maiorem educationem formae de potentia subiecti, quod in quantitate dimensiuam facit maius extensiuae, & in quantitate uirtuali facit maius intensiuae. Et non significatur per illa uerba, quod quantitas dimensiuam intenditur, & remittitur, nisi proportionaliter exponendo, ut declaratum est.

Secunda Secunda S. Thomae. H In

Secunda Secunda S. Thomae. H In

Secunda Secunda S. Thomae. H In

Secunda Secunda S. Thomae. H In

Secunda Secunda S. Thomae. H In

Secunda Secunda S. Thomae. H In

Secunda Secunda S. Thomae. H In

Secunda Secunda S. Thomae. H In

Secunda Secunda S. Thomae. H In

Secunda Secunda S. Thomae. H In

Tras. 5. in Ioan. de c. nando ad finem to. 9.

1701

1701

iones habetur, & mens authoris diuerse interpretationi subesse videtur abique nullo sermone, ne moralis philoso phie terminos certaliter exisse videat, modum quo fit intensio, & remissio in formis, tangemus. Dicimus igitur, quod opinioniones diuerse sunt propterea quod quidam putant formam habere latitudinem per-

fectionis: quidam uero putant formam non habere latitudinem perfectionis. Et horum quidam dicunt formam in indiuisibili consistere: sed incho esse ipsius, quo subiectione incho latitudinem perfectionis habere, & secundum hoc attendunt intentionem & remissionem formam ita quod albedo magis est intensio, sed album est intensius, proprie loquendo. Opinatum autem formam habere perfectionis latitudinem, alii putant in illa latitudine dari partes successivas, ita quod albedo, quae intenditur, dicitur in partes successivas, sicut motus intensio, & in termino manet albedo terminis partes precedentes. Alii autem putant in illa latitudine dari partes permanentes, & distinctas inter se, ita quod adueniente una, non recedit alia. Alii autem putant in illa latitudine dari quasi partes, seu gradus permanentes, sed non in actu, sed unum tantum in actu, reliquos in potentia. Et inter hos est differentia, quae uerbis tantum uideatur, dum quidam putant hoc conuenire formae secundum se, quidam declarare hoc conuenire formae in ordine ad subiectum. Sed quia forma accidentalis, quae intenditur, & remittitur, secundum se habet ordinem ad subiectum, ut in littera dicitur: ideo idem dicitur in utraque opinione. Et quoniam haec ultima opinio est rationalior, & omnes difficultates accidentales in re soluere facile uidentur, Peripatetici quoque consentanea uidentur: ideo eam declarare uolumus, quam incho esse sancti Thomae n. fallor. Scito igitur in primis quod quae in littera dicitur, forma secundum uiam effectiuam habet quod incho, clare latitudo formae secundum esse, aut inesse, & non secundum formae essentiam, ignorantia proprie uocis dicitur. Propter quod prima opinio excluditur. Iudicium quoque de forma et natura motus, quo intentio fit, fallax inuenitur: quia incho patet limen incho, & remittit abique partibus successiuis. Oportet autem uniuersalem doctrinam facere de formis, quae intenduntur, propter quod secunda quoque opinio excluditur. Partes autem, aut gradus simul permanentes in actu, distinctos in una & eadem forma, an lire etiam erubescit schola peripatetica, quae decidit a suo preceptore, per adus & potentia naturam eulentia in aliquo distinguere. Et ex hoc tertia opinio recedit. Consonant autem sensui & rationi, ut forma quae intenditur, & remittitur, graduale perfectionis latitudinem habeat, ita quod & calor, & esse caloris, in esse eadem latitudinem huiusmodi habeat: & cum de minus calido, pura ut duo, sit magis calidum, pura, ut quatuor, non corrumpitur praecedens calor, sed abicitur solum actualis terminatio caloris ad gradum ut quatuor. Sic enim saluatur motus de affirmato in affirmatum abique formae corruptione: sicut in uero motu augmenti, cum sortus de tripedali fit quadrupedalis non abicitur praecedens quantitas, sed solum actualis terminatio quantitatis ad tripedalem mensuram, & peruenitur ad actualem terminationem quadrupedalis mensurae eiusdem quantitatis, & propterea non remanet tripedalis in actu, sed potentia. Et similiter non remanet praecedens gradus caloris in actu, sed in potentia. Vide quemadmodum in motu diminutionis, cum sortus de quadrupedali fit tripedalis, ut quantitas in actu tripedalis: ita in motu remissionis cum de calido ut quatuor, fit calidum ut tria, fit calor in actu tertii gradus: nec refert utrum hoc fiat per motum, ut cum aliquid magis calidum: nec per remissionem, ut cum aliquid magis illuminatur. Verumque enim est eadem ratio in intrinsecis. Ex hoc autem sequitur, quod solutio alterius difficultatis, An in huiusmodi intentione actualis secundum aliquem gradum corrumpitur, non gradus ipsi existant patet, quod non fit intentio per additionem gradus ad gradum, proprie loquendo, ut diffusius in commentariis super artic. 3. quae. 5. in praecedenti libro manifestauimus: sed per educationem maiorem formae de potentia subiecti, uel aliquid proportionale in formis incho ab extra, ut charitas est. Et propterea in littera dicitur, quod formam esse maiorem, est ipsam magis

A inesse suscipibili. Non enim negat author latitudinem in essentia formae, sed negat aliam esse latitudinem inesse ipsius formae respectu subiecti, & aliam latitudinem, aut incho subiecti, aut incho formae secundum se: quia uult eandem esse rationem de essentia formae, & de esse, & inesse, quia ipsa est essentialiter res, cui conuenit esse in subiecto.

quidam motus est. ergo quod augetur, mouetur. Quod ergo augetur essentialiter, mouetur essentialiter: sed non mouetur essentialiter, nisi quod corrumpitur, uel generatur. ergo charitas non potest augeri essentialiter, nisi forte de nouo generetur, uel corrumpatur, quod est inconueniens.

SED CONTRA est, quod August. dicit * super Ioan. quod charitas meretur augeri, ut aucta mereat & perfici.

Et uult huiusmodi latitudinem non conuenire formae secundum se, id est, ut distinguatur contra seipsum, p. quanto respicit subiectum: sicut conuenit latitudo extentiua quantitati molis, & latitudo obiectiua quantitati habitus scientifici, sed conuenire formae, ut essentialiter respicit subiectum.

Ex hac namque parte conuenit formae uult author conuenire maiorem perfectionem intensiue. Et propterea in calore corporis articuli dicitur, quod intensio non fit per aduenientiam nouae formae. Hoc enim esse, si forma haberet aliquam quantitatem ex se ipsa, non p. comparationem ad subiectum. Quod si adhuc de hac mente authoris dubitas, lege inferius in tertia parte quae. 7. articulo 12. incho 9. & uidebis latitudinem intensiuam gradualement in essentia formae abique omni scrupulo. Ex hoc autem, quod iuxta hanc uiam nihil scrupulosum occurrit, & omnia consonant, apparet quod haec sola sit uera, & ab auctore intenta, uolente in huiusmodi motu non esse omnino nouum terminum, sed antiquum modo nouo se habentem secundum magis, & minus quod significat illas actuales terminaciones formae secundum huius, uel illius gradum. Charitas quoque eodem modo intenditur, a Deo tamen effectiue, ita quod non corrumpitur praecedens charitas, nec noua aduenit, sed quae erat terminatur ad tertium, terminatur ad quartum, uel sextum gradum actualiter. Et si ab importunis, aut Nouitius inquiratur, quid est illa terminatio quae abicitur, quae est terminus a quo, in intentione dicitur, quod nihil addit supra rem, pura tantum calorem, nisi actualitatem tertii gradus. Actus enim est terminare, distinguere, & separare. Haec enim deperditur, dum terminatur idem calor ad quartum gradum, & non deperditur quantitas ipsa caloris. Natura siquidem actus, & potentia philosophata hanc aperit. In remissione quoque similes sunt termini, scilicet actualitates formae secundum diuersos gradus ut si de calido ut sex, fiat calidum ut tria, terminus a quo, est actualitas sexti gradus, & terminus ad quem, actualitas tertii, quae prius erat in potentia: sed non est simile quo ad deperditionem, quia non solum actualitas sexti gradus deperditur, sed deperditur etiam quantitas a sex usque ad tria. Et haec ita sunt inter moralia.

D In eodem quinto articulo in responsione ad primum, aduertit diligenter, quod non dicit author, quod quantitas continua intendatur in his, quae rarefunt. Hoc enim esse falsum, quia aer rarior non est magis quantus, sed minus quantum: sed mens authoris est, quod in rarefactione quantitas fit maior extensiuae non per additionem quanti ad quantum, ut contingit in motu augmenti, sed per maiorem extentiue praecedentis quantitatis. Et hic modus augendi quantitatem est similis proportionaliter modo, quo augetur quantitas uirtualis formarum. Intenduntur enim non per additionem aduenientis quantitatis uirtualis, sed per maiorem perfectionem praexistentis quantitatis: ita quod sicut in rarefactione est extensio quantitatis dimensiuae praexistentis absque noua quantitatis additione: ita in intentione est quasi extensio quantitatis uirtualis praexistentis absque additione. Et quia quantitas continua infra latitudinem continui communicat in hoc cum formis suscipientibus magis & minus (ex eadem namque radice, quam formae intenduntur, & remittuntur, quantitas hoc modo extenditur, & contrahitur, ut in littera dicitur) ideo forte author in Prima Secunda quae. 5. articulo primo, quantitatis continua, ut sic, species non excludit a suscipientibus magis & minus: in ueritate tamen extra illas sunt, Unde & in littera non dicitur, quod quantitas in rarefactione intenditur, sed quod habet proprium augmentum, sicut aliae formae accidentales, per modum intensiois eius in subiecto. In his siquidem uerbis modus augmenti, quo extenditur in rarefactione quantitas, declaratur, quod est per modum quo forma intenditur in subiecto, quia est per maiorem educationem formae de potentia subiecti, quod in quantitate dimensiuae facit maius extensiuae, & in quantitate uirtualis facit maius intensiuae. Et non significatur per illa uerba, quod quantitas dimensiuae intenditur, & remittitur, nisi proportionaliter exponendo, ut declaratum est.

Secunda Secunda S. Thomae. H In

Secunda Secunda S. Thomae. H In

Secunda Secunda S. Thomae. H In

Secunda Secunda S. Thomae. H In

Secunda Secunda S. Thomae. H In

Secunda Secunda S. Thomae. H In

Secunda Secunda S. Thomae. H In

Secunda Secunda S. Thomae. H In

Secunda Secunda S. Thomae. H In

Secunda Secunda S. Thomae. H In

Tras. 5. in Ioan. de c. nando ad finem to. 9.

1701

1701

1701

1701

In eodem s. articulo pro responsione ad secundum, & tota hac materia, vide scripta super q. 52. Primam secundam, ne eadem repetamus. Inde enim & corpus articuli &c. percipies facilius.

RESPON. Dicendum, quod charitas via potest augeri. Ex hoc n. dicimur esse uiatores, quod in Deum tendimus, qui est ultimus finis nostrae beatitudinis. In hac etiam via tanto magis procedimus, quanto Deo magis propinquamus, cui non appropinquatur passibus corporis, sed affectibus mentis.

Hanc autem propinquitatem facit charitas, quia per ipsam mens Deo unitur: & ideo de ratione charitatis via, est, ut possit augeri. Si enim non posset augeri, iam cessaret via processus. Et ideo Apost. charitatem, uiam nominat dicens 1. ad Corinth. 12. Adhuc excellentiorem uiam uobis demonstro.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod charitati non conuenit quantitas dimensura, sed solum quantitas virtualis, quae non solum attenditur secundum numerum obiectorum, ut scilicet plura, uel pauciora diligantur, sed etiam secundum intensiorem actus, ut magis, uel minus aliquid diligatur: & hoc modo virtualis quantitas charitatis augetur.

AD SECUNDUM dicendum, quod charitas est in in summo ex parte obiecti, in quantum scilicet eius obiectum est summum bonum. Et ex hoc sequitur, quod ipsa sit excellentior aliis uirtutibus: non tamen est charitas in summo quantum ad intensiorem actus.

AD TERTIUM dicendum, quod quidam dixerunt charitatem non augeri secundum suam essentiam, sed solum secundum radicacionem in subiecto, uel secundum feruorem: sed hi propriam nocem ignorauerunt. Cum enim accidens sit, eius esse est inesse. Unde nihil est aliud ipsam secundum essentiam augeri, quam eam magis inesse subiecto, quod est magis eam radicari in subiecto. Similiter etiam ipsa essentialiter est uirtus ordinata ad actum: unde idem est ipsam augeri secundum essentiam, & ipsam habere efficaciam ad producendum feruentioris dilectionis actum. Augetur ergo essentialiter, non quidem ita quod esse incipiat, uel esse definat in subiecto sicut obiectio illa procedit: sed ita quod magis, ac magis in subiecto esse incipiat.

D. 3 15. & 105 1.

ARTICVLVS V.

Utrum charitas augetur per additionem.

1. 2. q. 52. ar. 2. & 1. di. 17 q. 52. ar. 2. & vir q. 4. ar. 11 cor. & ad 10 & 12. lib. 1. tex. 31 10. 2.

AD QUINTUM sic proceditur. Videtur, quod charitas augetur per additionem. Sicut enim est augmentum secundum quantitatem corporalem, ita secundum quantitatem uirtualem: sed augmentum quantitatis corporalis fit per additionem. dicit enim Philosophus in primo de generatione, quod augmentum est praexistenti magnitudini additamentum. ergo etiam augmentum charitatis, quod est secundum uirtualem quantitatem, erit per additionem.

¶ 2. Praet. Charitas in anima est quoddam spirituale lumen. secundum illud. 1. Ioan. 2. Qui diligit fratrem suum, in lumine manet: sed lumen crescit in aere per additionem, sicut in domo lumen crescit alia candelam superaccensa. ergo etiam charitas crescit in anima per additionem.

¶ 3. Praet. Augere charitatem, ad Deum pertinet, sicut & ipsam creare, secundum illud 2. ad Corinth. 9. Augetur incrementa frugum iustitiae uestrae: sed Deus primo infundendo charitatem, aliquid facit in anima, quod ibi prius non erat. ergo etiam augendo charitatem, aliquid ibi facit, quod prius non erat. ergo

charitas augetur per additionem. SED CONTRA est quod charitas est simplex: simplex autem additum simplex non quid maius, ut probatur in 3. * Phys. cap. 1. non augetur per additionem.

RESPON. Dicendum, quod omnis additio cuius ad aliquid. Unde in omni additio saltem praetelligite distinctionem commensuratum additur alteri ante ipsam additionem ergo charitas addatur charitati, oportet per charitatem additam ut distinctionem a charitate addita, non quidem ex necessitate secundum saltem secundum intellectum. Possit enim tantum quantitatem corporalem: augere autem quam magnitudinem non prius existeret creatam: quae quamuis prius non fuerit distincta, habet tamen in se, unde eius distinctio possit a quantitate, cui additur. Si ergo charitas charitati, oportet praesupponere, ad minimum distinctum, distinctionem unius charitatis ab alio. Actio autem in formis est duplex. Una quidem speciem: alia autem secundum materiam distinctio quidem secundum speciem in se est secundum obiectorum diuersitatem: uero secundum numerum, est secundum rem subiecti. Potest ergo contingere, quod habitus per additionem augetur, dum tamen ad quaedam obiecta, ad quae prius se non habebat. Et sic augetur scientia Geometriae in nouo incipit scire aliqua geometrica, quae sciebat. Hoc autem non potest dici de charitate etiam minima charitas se extendit ad omnia sunt ex charitate diligenda. Non ergo tamen augmento charitatis potest intelligi praetelligit distinctione secundum speciem charitatis, cui additur. Relinquitur ergo, quod charitatis ad charitatem, quod hoc habet distinctio secundum numerum, quod tamen diuersitatem subiectorum: sicut augetur per hoc, quod album additur albo, augmento non fiat aliquid magis album, proposito dici non potest, quia subiectum non est nisi mens rationalis. Unde tale augmentum fieri non possit, nisi per hoc quod rationalis alteri adderetur: quod est impossibile etiam si esset possibile tale augmentum diuiniorem diligentem, non autem magis diligens. Relinquitur ergo, quod nullo modo charitas augetur per additionem charitatis ad charitatem: quidam ponunt. Sic ergo charitas augetur, quod subiectum magis, ac magis participat in se, secundum quod magis reducit in se, sicut magis subditur illi. Hic enim est augmentus proprius cuiuslibet formae, quae in se esse huius formae totaliter consistit in esse susceptibili. Et ideo cum magnitudo esse ipsius formae, formam esse maiorem aduenire. Hoc enim esset si forma habere quantitatem ex se ipsa, non per compositionem subiectum. Si ergo & charitas augetur per additionem in subiecto, & hoc est ipsam additum essentiam: non autem per hoc, quod addatur charitati.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod charitas rationalis habet aliquid, in quantum est quantum in quantum est forma accidentalis. In quantum charitas habet, quod sit distinguibilis secundum additum numerum: & ideo hoc modo

AD PRIMUM ergo dicendum, quod charitas rationalis habet aliquid, in quantum est quantum in quantum est forma accidentalis. In quantum charitas habet, quod sit distinguibilis secundum additum numerum: & ideo hoc modo

Super Quæstionibus vigesima quarta. Articulum sextum.

¶ In articulo nota in titulo Nourie, quod charitatem augeri per actus, tripliciter intelligi potest. Vno modo effectiue: & sic non est questio, quia sicut charitas non fit per actus nostros, sed a Deo, ita nec augetur per actus nostros, sed a Deo.

¶ Alio modo meritorie, & hoc tripliciter, uel meritorie solum: uel meritorie, & effectiue: hoc est, cum effectiue augentur. Et hoc tertio modo directe intelligitur in q. 5. q. 1. charitas quolibet suo actu augetur. Secundus tamen sensus extra questionem ordinatio non est, ut in sequentibus patet.

¶ In eodem articulo in responsione ad primam. Durandus obuians occurrit in 1. sententia dist. 17. q. 8. negans quolibet actu charitatis mereri aliquem charitatis augmentum. Et ratio sua est: quia ille solus dignus est accipiendis, qui bene uiuit iam accipens: sed habens habitum, & remissus uisus illo, non debet modo uitae suo haberi, quia non proportionatus actibus ipsi haberi: ergo non quolibet actu charitatis meretur augmentum charitatis, sed solum per illos, qui excellunt, uel addeunt ipsum habitum.

¶ Ad hoc dicitur, quod cum in merito uitae aeternae claudatur meritum augmenti, cum charitas uictoris, dum fit comprehensioris, ad terminum augmenti peruenit, mirum est, quomodo ille concedat, quod quilibet actu charitatis mereatur uitam aeternam, & non augmentum charitatis. Nec ualet responsio sua scilicet, quod maius est mereri augmentum, & uitam aeternam, quam uitam aeternam: quoniam augmentum uiae ordinatur ad augmenti terminum, ac per hoc in merito augmenti in termino, claudatur meritum omnium augmenti, magis quam e contra: quia uicinius augmenti necessario inferuntur omnia praecedentia, & non e converso, ut patet in deficientibus a termino. Qui enim meretur episcopatum, meretur sacerdotium prauium. Unde ad rationem in oppositum dicitur, quod ratio aut est ex quatuor terminis, aut habet falsam minorem, quoniam concessa maiore, cum dicitur in minore, quod remissus uisus haberi, non uisus eo debito modo, aut intendit per ly, debito modo, id est quod bene: & sic minor est falsa, quia uisus habitu charitatis remissus, bene eo uisus, quod ex hoc patet, quod per illum actum meretur uitam aeternam. Iam enim etiam ipse concessit, quod quilibet actu charitatis meretur uitam aeternam. Aut intendit per ly, debito modo, idem quod adaequate, & sic argumentum est ex quatuor terminis, & nihil concludit, dum in maiori assumitur non subsumitur. Sed remissus agens non bene uisus accipit: sed subsumitur. Sed remissus agens, non adaequate uisus accipit: & c. Nihil ergo obstat sua obiectione.

¶ In responsione ad secundum in eodem articulo, idem Durandus occurrit ibidem, uolens quod habitus acquisitus per quemlibet actum sequentem augetur: quia par ratio est de omnibus, & quia par ratio est de intentione formarum in naturalibus, & habituum in anima: ita quod sicut unico actu generatur calor, & qualibet habitus, licet per modum dispositionis, & quolibet simili actu augetur.

¶ Ad hoc dicitur, quod ista questio directe spectabat ad tertium articulum, & in prima secundae: sed non occurrit tunc Durandus. Unde magis breuiter dicit, quod longe distat natura habitus in generatione

A & intentione, a naturis qualitatuum naturalium, ut patet ex eo, quod naturalia non possunt affluere causari, ut dicitur in secundo Ethic. Si infinites namque proficiatur lapis sursum, non affluere ascendit, aut dissiuatur descendere. Constat autem affluere descendere, & dissiuatur descendere, multitudinem similitum actuum importare.

¶ Ad tertium dicendum, quod infusus charitatis importat quandam mutationem secundum habere charitatem, & non habere. Et ideo oportet quod aliquid adueniat, quod prius non infuit. Sed augmentatio charitatis importat mutationem secundum magis, & minus habere: & ideo non oportet, quod aliquid infuit, quod prius non infuit, sed quod magis infuit, quod prius minus inerat. & hoc est quod facit Deus charitatem augendo. s. q. magis infuit, & quod perfectius uel multitudo Spiritus sancti participatur in anima.

ARTICVLVS VI.

Utrum quolibet actu charitatis charitas augetur.

¶ Ad sextum sic proceditur. Videtur, quod quolibet actu charitatis charitas augetur. Quod non potest id quod maius est, potest id quod minus est: sed quilibet actus charitatis potest mereri uitam aeternam, quae maius est, quam simplex charitatis augmentum: quia uita aeterna includit charitatis perfectionem, ergo multo magis quilibet actus charitatis charitatem auget.

¶ 2. Praet. Sicut habitus uirtutum seu actio mansuetudinis, tunc utpote dissimilis, patitur, & passa fit similis, dum fit in actu secundi gradus, & sic deinceps. Et quod diximus de mansuetudinis habitu, simile est in aliis. Et ex hoc patet quanta sit differentia inter actus alicuius habitus pura, mansuetudinis quo ad uim intensiuam eiusdem. Nam actus remissi quodammodo disponunt ad augmentum, & quodammodo ad diminutionem. In quantum enim exercent habitum illum, utpote illi similes, licet non perfecte firmant, aut firmum conferant habitum. In quantum uero deiciunt a similitudine perfectionis habitus, in quantum ad imperfectiorem gradum habitus, quod est disponere ad diminutionem. Simile enim ad simile inclinatur. Actus autem adaequari habitui, qui habet, disponunt ad augmentum habitus, dum & illum firmant, aut conferant in suae perfectionis gradu, utpote perfecte similes perfectioni habitus, & animae potentia per hoc propinquior redditur ad ulterius perfectionis gradum eiusdem habitus. Actus uero excedentes perfectionem habitus uirtute actui principij ipsius habitus excessum habentes, augent, seu inueniunt ipsum habitum. Tunc enim potentia animae, quae dissimilis actu erat mansuetudini in tali gradu, patitur ab illius actio per actus ab illo actio proueniens, secundum quod excedit passuum adhuc non plene assimilatum sibi, & sic ei similior. Ex his autem habes, quomodo sit, uel non sit inter naturalium & habituum intentionem eadem ratio, & quod actus elicit habitus ut sic, non augent habitum, sed aliqui disponunt ad diminutionem, & aliqui ad augmentum, & quod non est eadem ratio de omnibus actibus similibus, ex quibus fieri dicitur habitus. Et quod illi soli actus similes augent, qui ab actio secundum id, quo excellit similitudinem passuum, ad eum procedunt. Hi si quidem actus ut sic, sunt dissimiles in principio augmenti, & similes in fine eiusdem ipsi passui, & illius habitui, & sic simile simili intenditur, & augetur. Patet demum ex his sensus articuli illius in prima secunda, & dictorum in eo. Ad hunc si quidem sensum omnia reducenda sunt: quoniam hic est quod quod est rei huius, ut inductiue facile potest manifestari. Unde ex hoc patet, quare calidum ut quatuor, non intendit, si apponatur sibi calefactura Secunda Secunde S. Thomae. H. 2. Actuum

Etiam ut quatuor præcise aut minus, quia scilicet nihil patitur nisi disimile: propter quod licet calefactum ut quatuor, sit generatum calidi ut quatuor in subiecto disimili, non tamen est generatum, nec augmentatum calidi in subiecto iam simili, scilicet calido ut quatuor. Coniungitur autem hoc ex eo, quod par ratio est de uno & eodem actu continuo tunc tempore propinquo tali passo; & de alio eiusdem rationis, & virtutis æqualis, appropinquato eidem passo, ut patet. Constat autem quod A calefactum ut quatuor postquam calefacit C patiens ut quatuor, non amplius potest augere, sed solum conferre factum. Si remotio igitur A calefactum, appropinquet ipsi C continenti calore ut quatuor, aliud calefactum, ut quatuor, puta B, non poterit intendere calorem inuentum in C, sed conferre tantum. Et hinc patet solutio rationis Durandi, si contra hanc doctrinam assertur. Patet enim quod non quolibet agens nec quilibet actus eiusdem rationis secundum se potens habere effectum positivum, intendit, seu auget effectum inuentum, & ratio est ex defectu patientis. Deficit siquidem patientis proportionatum tali actu ad patientem ab eo, quia similitudo iam posita inter subiectum & actum, est naturale impedimentum, ut hoc patet ab illo, nisi forte conferatur.

Per. in Ser. 2. de puri. in fine illius id hinc expō. Hoc aut inquit Grego. 3. Homil. in Eccl. a medi.

acquistarum generatur ex actibus, ita etiam augmentum charitatis causatur per actum charitatis: sed quilibet actus virtuosus operatur ad virtutis generationem. ergo etiam quilibet actus charitatis operatur ad charitatis augmentum.

¶ 3. Præter Grego. dicit, quod in via Dei stare, retrocedere est: sed nullus dum movetur actu charitatis, retrocedit, ergo quicumque movetur actu charitatis, procedit in via Dei, ergo quolibet actu charitatis charitas augetur.

¶ S. d. contra est, quod effectus non excedit virtutem causam, sed quandoque aliquis actus charitatis cum aliquo tempore, vel remissione committitur, non ergo perducit ad excellentiorem charitatem, sed magis disponit ad minorem.

Respon. Dicendum, quod augmentum spirituale charitatis quodammodo simile est corporali augmento. Augmentum autem corporale in animalibus, & plantis non est motus continuus, ita scilicet, quod si aliquid tantum augetur in tanto tempore necesse sit quod proportionaliter in quolibet parte illius temporis aliquid augetur, sicut contingit in motu locali: sed per aliquod tempus natura operatur disponens ad augmentum, & nihil augens actu, & postmodum producit in effectu id, ad quod disposuerat augendo ipsum animal, vel plantam in actu: ita etiam non quolibet actu charitatis charitas augetur, sed quilibet actus charitatis disponit ad charitatis augmentum, in quantum ex uno actu charitatis homo redditur promptior iterum ad augendum secundum charitatem, & habilitate crescente homo prorumpit in actum ferventiorum dilectionis, quousque conetur ad charitatis profectum, & tunc charitas augetur in actu.

¶ Super Questionis vigesimaquarte articulum septimum.

¶ Artic. 7. eiusdem questionis occurrit primo dubium ex Scoto in 3. sententiarum distinct. 13. quæst. 1. formate ex tribus illis, ex quibus terminari augumentum forme in licera dicitur, ut ipse dicit, ad oppositum. Prima ex parte forme est. Caritas est quædam participatio Dei, ergo secundum aliquem gradum determinatum, partem capit infinite charitatis Dei: alioquin posset concludi, quod calor, & quæcumque talis forma posset esse infinita, quia qualibet forma est participatio infiniti. Secunda est ex parte efficientis, quia effectus de nihilo naturam limitatam. Tertia est ex parte capacitatis, tum quia licet capacitas sit respectu forme secundum quemcumque sui gradum, non tamen capacitas alicuius finiti est ad formam infinitam: tum quia saltem est capacitas augeri per charitatem ipsius materie, ergo non augetur capacitas respectu sui. Assumptum probatur, quia posterior causa non dat priori aliquid pertinens ad propria eius causalitatem. Quod si dicatur, quod charitas est unum gradum augere capacitate non respectu sui, sed alterius:

gradus, contra. Caritas in quocumque gradu est dem rationis, ergo capacitas eius in quocumque gradu est dem rationis, ergo non potest capacitas aliqua augeri per rationem receptam, sed tota præsupponitur rationem. ¶ Præter. Possit habere gratiam secundum augmentum.

¶ Ad primum ergo dicendum, quod quilibet actus charitatis meretur vitam æternam, non quidem statim exhibendam, sed suo tempore. Similiter etiam quilibet actus charitatis meretur charitatis augmentum, non tamen statim augetur, sed quando aliquis conatur ad huiusmodi augmentum.

¶ Ad secundum dicendum, quod in generatione virtutis acquisite non quilibet actus complet generationem virtutis, sed quilibet operatur ad eam ut disponens, & ultimus, qui est perfectior agens, in virtute omnium procedentium, reducit eam in actum sicut etiam est in multis guttis cauantibus lapidem.

¶ Ad tertium dicendum, quod in via Dei procedit aliquis non in actu charitatis, sed in actu charitatis eius augetur, sed etiam dum disponitur ad eius augmentum.

¶ Articulus VII.

¶ Vtrum Caritas augetur in infinitum.

¶ Ad septimum sic proceditur. Videtur, quod charitas non augetur in infinitum. Omne enim in finitum est ad aliquem finem, & terminum, ut dicitur in 2. Metaph. sed augmentum charitatis est quidam motus: ergo tendit ad aliquem finem & terminum, ergo charitas in infinitum non augetur.

¶ 2. Præter. Nulla forma excedit capacitatem sui subiecti: sed capacitas creature rationalis, quæ est subiectum charitatis est finita. ergo charitas in infinitum augeri non potest.

¶ 3. Præter. Omne finitum, per continuum augmentum potest pergere ad quantitatem alterius finiti quantumcumque maioris, nisi forte id quod accrescit per augmentum, semper minus, & minus, sicut Philo. dicit

in anima Christi summum gradum gratie rem sensibilem. Constat enim idem esse augmentum, & gratia, cum æqualiter augeri credatur. licet forma. Nam si datur summa charitas, potest charitatis augmentum ex parte seculo ponitur, quia operatur, & aliud in veritate significat. Summum magis videtur, quod charitas secundum hanc doctrinam est absolute in infinitum augeri, sicut necesse est dari maiorem non sit dare supremam charitatem, quæ dat: possit dari maior. & iste sensus magis accipit Scotus, acciperunt Thomam, uterque quod finis. Sed iste sensus hinc fit verus, hinc falsus quantum ad

terram sententiam ex litera non habetur. Et quidem quod con-

clusio literę hoc non dicitur, patet. quia de charitate in statu uita ma-

nitentia loquitur. Quod autem rationes literę hoc non dicant, di-

stinguendo per singulas, patet. Prima quidem ratio ex parte for-

mae, quę maxime hoc uidetur dicere, non dicitur. Nam in litera

in tertio Phys. quod si uni linea addatur, quod subtrahitur ab-

alia linea, quę in infinitum di-

uidetur, additione facta, nunquā

pertingeret ad quandam de-

terminatam quantitatem; quę

est composita ex duabus lineis

diuersis, ea scilicet ex qua ad-

ditur, & ea cui additur, quod

absoluitur termini augmenti in charitate, sed est negatiua ter-

mini augmenti in charitate secundum rationem proprię speci-

ficię. Et enim sic. Ipsa enim charitas secundum rationem proprię

speciē, terminum augmenti non habet. Et est sensus, quod

charitas quantum est ex ratione proprię speciē, non habet ter-

minum augmenti. Et fuit forte causa erroris non uti in propo-

sito distinctione illa de ly, secundum, quando tenetur specificari-

re, & quando reduplicari. Creditum enim est, quod ly,

secundum rationem proprię speciē, teneatur reduplicari; &

reduplicari rationem repugnantiam predicatam ad subiectum, ut ita

sic dicitur. Charitas secundum rationem proprię speciē non

habet terminum augmenti, ac si dictum fuisset. Charitas se-

condum rationem proprię speciē non habet auersionem ab

incommuni bono, quia charitas, in quantum charitas est, est

repugnans huicmodi auersioni. Non sic autem, sed specificatiue

acceptum est, quod charitas secundum rationem proprię

speciē non habet terminum augmenti, sicut cum dicitur.

Charitas secundum rationem proprię speciē non habet con-

uenientiam cum fide. Significatur enim non quod charitas,

in quantum charitas, repugnet conuenio cum fide, sed quod

charitas, ut habet suam specificam naturam, non conuenit con-

uenio cum fide, cum quo tamen stat, quod aliunde fieri com-

petere potest talis conuenio. Et similiter in proposito significatur,

quod charitas secundum quod habet suam specificam naturam,

non habet terminum sui augmenti: cum hoc tamen stat, quod

secundum aliam rationem habeat terminum sui augmenti.

Et ut clare percipiatur literam, memento quod in perfectionibus

simpliciter, pura, sapientia, scientia, & aliis huiusmodi, de

quorum numero constat esse charitatem, que in Deo inue-

niuntur formaliter, & in creaturis consuevit distinguere ratio-

nem genericam, seu communem, & rationem differenti-

alem, seu propriam, & cum loquitur de ipsis secundum proprias

naturas, inuicem de rationibus propriis, seu differentiabilibus,

& tunc percipitur, quod charitas secundum rationem pro-

priam speciē idem significat, quod charitas secundum propriam

& differentialem rationem, qua inter perfectiones simplici-

ter computatur. Et uidebis, quod quia secundum hanc ra-

tionem participatio est infinite charitatis, sicut nostra sapientia

est participatio infinite sapientie, & nostra scientia participatio

est participatio infinite scientie, non habet ex hac parte terminum augmen-

ti, nec sapientia, nec scientia. Et nota hoc percipitur,

relicte ut uideas hunc sensum esse inuentum in litera. Videbis au-

tem hoc, si supponeris doctrinam hanc esse veram. Hoc enim

supposito, seruare rationem redditam in litera, quare non ha-

bet secundum rationem proprię speciē terminum augmenti,

quia scilicet est participatio infinite charitatis diuine. Et hoc

enim non concluditur, quod repugnet ei terminus augmenti, ut

participatio infinite sapientie, & conuenit ratione: quia

ex esse participationem formaliter alius perfectionis infi-

nitę, non sequitur necessario repugnantia ad habere ter-

minum, quod inde non habet, quod habeat terminum suę per-

fectionis intensiue. Et quia hoc est clarum & constans, ideo

auertitur pertransiit, non putans uerba sua in alio accipien-

te. Sed restat adhuc dubium ex duplici capite. Primo, quia iux-

ta hunc sensum author non concludit charitatem in statu uie

nitentie augeri in infinitum. Nam ex hoc sensu non sequitur

charitatem uie non habere terminum, sed non habere ter-

minum ex sua ratione specificā. Et hoc etiam non magis est de cha-

ritate in uitam quam in patria, uerum. Secundo, quia author dimi-

nitur in enumerando modos, quibus imponitur terminus au-

gmenti formę, & sic male intulisset: unde relinquatur, quod cha-

ritatis augmento nullus terminus præfigatur in hac uia, aut ma-

le lab primo subsumptum est. Nam cum in litera proponun-

A tres modi, quibus terminus augmento formę præfigi potest,

& primus dicitur ex parte formę quę habet terminatam mensu-

ram &c. uel intendit per habere terminatam mensuram hoc quod

est formam esse finitę latitudinis: uel hoc, quod est formam quan-

tum est ex parte rationis formalis specificę habere finitam late-

ritatem. Si primo modo, ut ipsa uerba res-

tantur, tunc male sub-

sumitur de charitate

cum illa specificatio-

ne, ut expositum est:

quia sub ratione sim-

pliciter latitudinis fi-

nitę formę in com-

muni, subsumi debet

ratio simpliciter lati-

tudinis finitę, uel non

finitę talis formę, pu-

ta, charitatis, & non ratio cum specificatiue respectu latitudinis

talis formę, ut tu exposuisti. Si secundo modo, tunc author di-

minuitur inuenitur quia præter hos tres modos inuenitur quatuor,

scilicet si ex inuenio absolute uendicat sibi forma latitudinem

finitam. Secundum hunc autem modum ponitur charitas lati-

tudinis finitę, & datur charitas in summo &c.

¶ Ad primum horum dicitur, quod nulla illarum trium rationum

est ratio totalis, sed quilibet partialis: ita quod quilibet concludit

quod quantum est ex illa parte, charitas uia non habet ter-

minum ut patet de ratione ex parte agentis, & ultima ex parte subie-

cti: sed omnes inferunt, quod charitas uia non habet terminum

per locum a sufficienter et enumeratis modis, quibus potest augmen-

tum formę terminari.

¶ Ad secundam autem, quod difficultas est, dicitur, quod author

enim proponit modos terminandi augmentum formę in commu-

nibus, sub primo modo comprehendit omnem modum, quo formę ex

intrinseco habet terminatam mensuram: & non limitat sententi-

am ad speciales modos, an scilicet ex intrinseco conueniunt, uel

specifice, an cum transit ad aliam formam, ut in specibus me-

dicis, ut patet in exemplo de pallore: an sine transitu ad aliam speci-

em, ut in augmento specierum extremarum, post cuius fines non

conuenit amplius progredi, ut in augmento nigredinis non est ul-

tra moueri post summam nigredinem. Et quia sic communiter,

& non limitate proponit primum modum terminandi augmen-

tum formę, patet quod sicut sub huiusmodi communi sublimet-

re quodcumque particulare contentum sub illo communi. Et sic

nec diminuitur sicut author in proponendo, nec dicitur in substi-

tuendo: sed sicut ex agente proximo, & subiecto disposito, ita ex

parte propriissima rationis charitatis ostendit charitatis uia non

comptere terminum augmento. Nec oportet auctorem disti-

ngere, an charitas habeat terminum augmenti absolute, quia constat

quod ad charitatem uie, de qua loquebatur, non spectat terminus

charitatis absolute. Nec hoc tacuit, quoniam in responsione

ad primum expresse dicit, quod motus augmenti charitatis,

scilicet non sit ad terminum in uia, est tamen ad terminum in

patria.

¶ Ex his autem ad principalia dubia respondendo ad primum ex

Scoto dicitur, quod licet conclusio, quam ex illis rationibus elicit,

non sit inuenta ab auctore, ac per hoc non oporteat sollicitari de

argumentis suis contra conclusionem, in quantum tamen contra in-

tentum alii tri posuimus, soluenda sunt. Unde ad primam rationem

dicitur, quod non est par ratio de calore, & similibus, & de charita-

te: quia charitas est participatio infiniti cum conuenientia forma-

li, calor autem non, ut patet. Non enim in Deo est calor formaliter,

sed bene Deus charitas est formaliter.

¶ Ad secundam uero ex parte agentis dicitur, quod litera non

intert ex infinitate agentis infinitatem formę, quę sit, ut arguens

assumit, obiciens ex hoc, quod Deus de nihilo creat potentia infi-

nitam, non tamen forma qualibet creata est infinita. Sed author

ex infinitate agentis proximi charitatis infert, quod quantum

est ex parte agentis non habet terminum augmenti, quod clarum est.

¶ Ad tertiam autem ex parte subiecti, quę tam uehementer impu-

gnatur, dicitur, quod prima obiectio non est contra intentam

conclusionem: quia non ponit author charitatem infinitam in-

tensiuę ex hac litera. Secunda autem falsę, antequam de ca-

pacitate loqui uideatur. Est enim anima, sicut etiam in mate-

ria, potentia remota, & proxima, hoc est, potentia subiecti nuda se-

cundum seipsam, & est ipsa disposita per aliquam superuen-

ientem dispositionem ad talem formam, ut patet in naturalibus.

Et licet potentia subiecti secundum seipsam non uarietur, aut au-

geatur, aut minuatur, nisi subiecti natura uarietur: potentia ta-

men eadem secundum dispositionem uariatur, & fit, & corrumpit-

ur, & augetur &c. Et hoc intendit litera dicendo, quod charitas

auget habilitatem subiecti ad ulterius augmentum. Reddit

enim potentiam anime magis dispositam, ut propinquorem

ulteriori gradui, quam erat prius. Et hoc per se non est etiam

Secunda Secunde S. Thomę. H 3 ad

habeat quodammodo ad beatitudinem, sed sicut forma eiusdem speciei imperfecta ad seipsum perfectam, & quantitas perfectionis charitatis penes propinquitatem ad obiectum, sit eisdem rationis in via, & in patria: & in quantitatibus eiusdem rationis, constet unam quantitatem infra latitudinem terminatam posse ab altera excedi, consequens est. in charitate viae in Beata Virgine fuerit quandoque maior secundum illam quantitatem, quam charitas angelorum, & quandoque quam charitas archangelorum, & sic deinceps: sic tamen ut in ingressu patrie ipsam etiam secundum hanc quantitatem seipsum in via excreuerit, ut ad praedestinatum sibi mensuram secundum donationem Iesu Christi perueniret. Numquam tamen fuit in uia eius charitas aequalis simpliciter charitati ministerii in patria, quia charitas patrie est quanta duabus diuersarum rationum quantitatibus, ad quarum alteram charitas viae non potest peruenire. Unde simile est de augmento lineae respectu superficie. Sicut enim linea non potest quantumcumque crescat, ad quantitatem superficiei peruenire, potest tamen secundum unam dimensionem excedere certam datam superficiem: ita charitas viae nunquam potest adaequare charitatem patrie, potest tamen secundum unam rationem excedere alicuius charitatem in patria existentis.

¶ Ad primum ergo in oppositum dicitur, quod non est fictio, sed ex natura rerum notitia sumpta, quod forma animalis, ut alicuius & habitus habeant quantitates diuersarum rationum intensiuas. Quia enim secundum naturam suam dependet actus animae in modum a duabus diuersarum rationum, anima scilicet, & obiecto, non est mirum si habeat perfectiones diuersarum rationum, & ambas intensiuas.

¶ Ad confirmationem dicitur, quod aliud est loqui de notitia amici imperfectae, uel perfectae eiusdem rationis, & de nouitibus diuersarum rationum, pura uisio facialis, & uisio per speculum, aut quodcumque aliud representatiuum. Sicut amicitia quantumcumque crescat, nunquam peruenit ad illam perfectionem, quam ex facie habet conuersatione nata est habere, ita est in proposito.

¶ Ad tertium dicitur, quod quantitas charitatis perueniat eadem numero in patria augmentata tunc usque ad terminum. Rationabile quippe est, ut uisio Dei largiatur non solum alteram perfectionem totaliter, actualiter faciendo amare, sed etiam quod longe magis faciat amare, quam prius ex parte obiecti, propter maiorem tamen ad praecedens meritum in uia. Unde adueniens secundum perfectionem charitatis prima etiam maxime augetur, proportionaliter tamen ad meritum, ita quod tunc incipit maxime amare. Dum & ex parte obiecti, & fabricati. Nec putes has perfectiones esse duas res ab inuicem realiter distinctas, sed sicut charitas identificatur realiter perfectioni gradualis latitudinis secundum accessum ad obiectum: ita eadem charitati identificatur realiter perfectioni gradualis latitudinis secundum attentionem, seu expeditionem subiecti, sicut uisioni corporali identificatur realiter, & perfectioni, quam ex approximatione obiecti habet, & perfectioni, quam ex attentione animae sortitur, & tamen est una simplex qualitas. Diuersitas autem rationum est, quae facit diuersas parciales rationes unius totalis, simplicis tamen perfectionis, consummatae charitatis. Et quoniam haec uia praedictis satisficere uideatur, ad dubium tamen motum in responsione ad primum satisficere non potest: quoniam si augmentum charitatis in uia sit per appropriationem ad obiectum in infinitum, sicut conuenit secundum illam quantitatem in uia adaequare & excedere certum beatum, ita conuenit quantum est ex natura augmenti, adaequare summam in Christo charitatem secundum hanc quantitatem: quod est impossibile. Unde licet in commentariis super prima secundae quaestio. 67. articulo ultimo, hanc uiam inchoauerim, diligentius tamen meditatus, aliter dicitur per.

¶ Ad unum euidenciam scito primo, quod charitas duplicem habeat statum, scilicet naturalem, & quasi praeternaturalem. Status naturalis charitatis est, esse illo modo, & ea perfectione, qua est in celesti patria. Status autem quodammodo praeternaturalis est, esse sicut est in uita hac, Probantur haec. Et naturalitas antiquae charitatis in patria, patet ex ipsa natura charitatis, quae est desiderium. Constat enim, quod amicum est conuenire, & conuenire, quae in sola patria inter hominem, & Deum inuenitur. Quod uero in hac uia praeternaturaliter quodammodo sit charitas, patet ex hoc, quod charitas, uia nominatur ab

A Apostolo dicente. Adhuc excellentiorem uiam nobis demonstrato. & Quamdiu sumus in corpore, peregrinamur a Domino, quia per fidem ambulamus. Nec habemus manentem ciuitatem, sed futuram inquirimus. Constat autem quod non solum ciues in peregrinatione & uia, sed etiam naturalia, cum mouentur ad

minis augmento alicuius forma potest praefigi tripliciter. Vno modo ex ratione ipsius formae, quae habet terminatam mensuram, ad quam cum peruenit fuerit, non potest ultra procedi in forma: sed si ultra processum fuerit, peruenietur ad aliam formam. Sicut patet in pallore, cuius terminos per continuam alterationem

B indiuisibili, sed latitudinem habet: nam charitas in uia augetur, & in patria domo mansiones multas habet, oportet utrique perfectioni latitudinem consonam, quantitatemque spirituales conuenire. Et quoniam status uiae, & patrie non unius & eiusdem, sed diuersarum rationum est, ideo perfectiones consequentes eos, ut distinguuntur ab inuicem, diuersarum quoque rationum esse oportet. Sicut uniuersaliter uidemus, quod proprietates consequentes res diuersarum rationum, ut sic, sunt diuersarum rationum. Scito secundo, quod difficultas huius rei consistit in assignando, quomodo sunt diuersarum rationum perfectio charitatis in uia, & perfectio charitatis in patria. Et quoniam de patria nihil scimus nisi quantum Dominus narrauit in scripturis populorum, & principum, qui fuerunt in ea, ex his quae audiuimus, nouimus quod perfectio uiae habet se ad perfectionem patrie, ut perfectio ueritatis ad ueritatem, dicente Apostolo ad hoc proposuimus. Cum essem paruulus, loquebar ut paruulus & cetera. Et ueritatem quod se habet ut lux diei in statu augmenti ad diurnam, dicente Salomone Proverbio quarto. Iustorum semita quasi lux splendens procedit, & crescit usque ad perfectum diem. Habemus siquidem ex his quatuor, Primum diuersam rationem perfectionis. Secundum, permanentiam utriusque perfectionis simul. Tertio, augmentum in infinitum secundum perfectionem uiae. Quarto, quod quantumcumque augeatur, semper est simpliciter minor charitate patrie. Diuersa in primis perfectionis ratio patet ex hoc, quod licet natura ueritatis, & uiri, & similiter lucis matutinae & perfecti diei, una & eadem sit, perfectio tamen natura in pueritia, & in uirilitate diuersarum est rationum, ut experientia teste probat Apostolus. Et simile patet de lucis diuerso statu. Nam quod perfectioni prioris status attestatur, imperfectionis effectus in succedente statu, ut patet. Permanentia autem euacuatis his, quae imperfectionis sunt, clare liquet. Nam eadem natura cum eo perfectionis, quod in pueritia acquisiuit, permanet in uiro: & eadem lux euacuata admittit imperfectionem in die perfecto inuenitur, ut iuxta Apostolum, charitas nunquam excidat: sed cum uenerit quod perfectum est, euacuabitur quod ex parte, id est, imperfectione est. Augmentum in infinitum sane intellectum, ut hic sumitur, hoc est, semper habeat quo crescat, non simpliciter, sed durante uia, manifeste quod habetur, si aduertimus, quod durante pueritia, semper habet homo quo crescat: & similiter durante statu matutinali, semper habet lux quo crescat. Hoc enim est hominem in pueritia, & lucem in mane, & charitatem in uia, posse crescere in infinitum.

C ¶ Propter quod in litera est differentia inter charitatem, & formas medias, puta, pallorem, quarum augmentum non est coarctatum motui ad terminum. Declaratum est augmentum charitatis in uia in infinitum, ac si diceret, quanto tempore durat uia ad patriam, durat & augmentum charitatis: sicut quanto tempore durat pueritia, durat augmentum hominis: & quanto tempore durat mane, durat augmentum lucis. Non sic enim est in formis mediis. Extenditur enim plus uia, quam augmentum illius formae, & quemadmodum implicat aliquem in uia non posse progredi (iam enim esset in termino, & similiter hominem in pueritia non posse amplius crescere, & lucem mane non posse crescere) ita charitatem in statu uiae non posse augeri. Iam enim non esset in uia, sed in termino, sicut nec homo in pueritia, nec lux in mane. Et ex hoc patet quartum, scilicet, quod quantumcumque charitas augeatur in uia, nunquam peruenit ad perfectionem patrie, quia alterius sunt rationis & istae perfectiones. Sicut puer quantumcumque crescat, nunquam stante pueritia peruenit ad perfectionem uiri: nec lux matutina stante mane ad perfectionem diei perfecti. Sunt enim, ut dictum est, perfectiones alterius rationis quod ad hoc quidem,

Secunda Secundae S. Thoma. H 4 scilicet

Et si dupliciter potest A linea augeri in infinitum. Primum simpliciter, & sic se iungit, & excedit omnem finem longitudinem...

Spiritus sanctus. Similiter etiam causa agens charitatem est infinita virtutis, scilicet Deus. Similiter etiam ex parte subiecti terminus huic augmento praefigi non potest: quia semper charitate excrecente, superexercescit habitus ad ulterius augmentum.

Quantitas autem F, quamvis semper in decuplo inueniatur maior quam A, non esset tamen augmentabilis in infinitum, nisi secundum quid, nec duceretur ad quantitatem infinitam, sed infra latitudinem quantitatis maioris in decuplo, quam sit B; linea, cuius singulae partes in decuplo exceduntur a partibus ipsius F. Ex his, quae exempli causa, ut dicenda percipiatur, acrius dicendum est, quod charitas, ut praedictum est, non ponitur augmentabilis in infinitum simpliciter, sed in via, hoc est, infra latitudinem viae. Via enim in quantum via, & terminatur quantitate, & infinitum progressum in ea importat. Oportet enim viae ad terminum ducere, nisi frustrata sit, & dum via ducit semper protendi. Ac per hoc nec sequitur, quod ipsa sit quantitas ducatur ad infinitatem charitatis simpliciter: nec sequitur, quod quantitas charitatis respondens ei in patria, ducatur ad infinitatem simpliciter, sed quod vel ducatur ad aliquam proportionem, sicut perfectionem, respondendo singulis gradibus augmenti in via secundum aliquam proportionem, ut in augmento secundum quid linea declaratum est, quoniam charitatis augmentum in via non est augmentum simpliciter, sed secundum quid, quia extra statum suum naturalem est sub obiecta cognitione luminis fidei: vel respondet sic maior maiori, ut quae maius alterius rationis, ita ut non sit proportio secundum augmentum, sed solum consummatio secundum quantitatem inueniatur. Declaro utraque responsum. Primum responso concedo proportionalem excessum in patria iuxta excessum in via, sed negat in via, dari augmentum infinitum simpliciter, & propterea etiam negat illam in patria. Nec obstat hinc responsum, quod similitudo de augmento linea secundum quid, reparatur in proposito, quia charitas non augetur semper per partes minores. Non obstat, inquam: quia similitudo illa non affertur quo ad hoc, quod est augeri per partem semper minorem, sed quo ad hoc, quod est semper augeri per aliquod quantum, non curando, an primo addido minus sit secundum, & tertium minus secundo, sed abstrahendo ab hac comparatione, successuue additorem penes maius & minus. Linea enim est diuisibilis in semper diuisibilia abstrahendo ab huiusmodi comparatione ut patet. Praeter hoc autem exemplum mathematicum, est exemplum in naturalibus, habens augmentum in infinitum, non tamen secundum quantitatem infinitam, sed certam latitudinem, ut patet de augmento perfectionis humanae in pueritia, etiam durante pueritia in infinitum, & terminatur tamen ad irrem perfectionem. Constat ergo hac prima responso in hoc, quod augmentum charitatis in via, non est augmentum eius quantitatis simpliciter, sed secundum quid, scilicet statum p. regni rationis fidei, pueritiae, matrisque licis. Et propterea singulis partibus (ut sic loqui liceat) charitatis in via assignando singulas in decupla proportione in patria, non sequitur augmentum in infinitum simpliciter, sed secundum quid. Iam enim manifestatum est, quod fiat semper aliquid alicui posse apponi, & nec in se, nec proportionabiliter sibi respondente procedit ad quantitatem in patria est quod scilicet quemadmodum utilitas hominis est proportionabiliter proportionaliter, non tamen est sic proportionalis, ut aequalis augmentis pueritiae sint assignabilia singula augmenta proportionaliter ut & puer. Ita quod conceditur, quod quanto perfectior quis est in via secundum charitatem, tanto proportionaliter est perfectior in patria. Quia tamen diuersarum rationum sunt

A perfectiones istae charitatis in patria, & in via, quae sequuntur lumina diuersarum rationum ideo non sunt comparabiles secundum proportionem gradus ad gradum, seu paros ad partem. Et haec responsio amplectenda videtur, quia perfectio patriae se habet ad perfectionem viae, ut terminus ad motum, ut patet ex inductis. Modò autem quanto perfectior est motus, perfectior est terminus, non tamen sunt comparabiles secundum proportionem graduum motus ad gradus in termino. Unde ex utraque response sumatur, Primum, quod augmentum charitatis in via, est augmentum eius secundum quid propter praedicta, & inde quod non licet ex tali augmento in infinitum inferre infinitatem termini alterius rationis, sed excellentiam respondentem cuiusque augmento. Sicut augmentum hominis in pueritia est in infinitum infra latitudinem pueritiae: semper enim habet quo crescat in statu pueritiae: & quanto aliquis perfectior fuerit in pueritia, tanto erit perfectior iur: & quanto iste perfectior puer illo, tanto perfectior iur illo erit. Non tamen infinito processu infra latitudinem pueritiae respondet infinito processu simpliciter utilitatis: sed ut incomparabilis secundum partem iuxta secundo dicta, aut processus in infinitum secundum quid iuxta primo dicta habetur. Ex his autem patet solutio obiectorum, quoniam eadem est ratio de angelorum & hominum, quo ad hoc, charitate. Creato enim quocumque superiore angelo, & data charitate secundum naturalia, non nisi charitatis viae augmentum in infinitum concluditur, quod auctor probat. Ex augmento autem charitatis in via in infinitum, quomodo sequatur vel infinitas secundum, quid, vel incomparabilitas secundum proportionem, dictum est. Et si formetur ratio de angelo creato beato, quod quocumque dato, potest dari maior ergo charitas patriae in infinitum simpliciter augeri potest. Respondeatur, quod non sequitur nisi processus in infinitum secundum quid in patria sicut si ex utroque ab angelis fierent beati. Deus enim creando eos, semper beatos in eiusdem rationis gradibus locat, quales essent si media charitate iuxta ad eos peruenirent. Constat autem ex dictis, quod quantitas charitatis patriae, proportionaliter respondens augmento charitatis viae, non est ad infinitum simpliciter, sicut in quibusdam. Et forte perfectio charitatis in patria ita est alterius rationis excellenter, quod habet utrumque, scilicet, & quod est terminus excellenter, quod quid perfectionis inuenit in charitate viae, consummans, inquam, iuxta dispositionem perfectibilis quantitatis inuenit: & quod est secundum proportionem respondens augmento charitatis in via. Et propterea utraque responsio oportet uti, ut communi cre dita a doctoribus saluamus, absque infinitate simpliciter charitatis, quam qui tenet, sicut in numeris, non uideo quare erret, quamvis ab auctore declinet, ut patet ex dictis. Quamvis autem huiusmodi de charitate sub metaphoris dicta, uera uideantur, ex propriis tamen oportet intellectum quietere, ne opponatur, quod Theologia symbolica non est argumentaria. Unde tertius motus dicendi, cui multa in duabus praedictis uis tacta deseruiunt, occurrit.

de relinquunt quod charitatis augmento nullus terminus praefigatur in hac uita. Ad primum ergo dicendum, quod augmentum charitatis est ad aliquem finem, sed ille finis non est in hac uita, sed futura.

B charitatis in uia, est augmentum eius secundum quid propter praedicta, & inde quod non licet ex tali augmento in infinitum inferre infinitatem termini alterius rationis, sed excellentiam respondentem cuiusque augmento. Sicut augmentum hominis in pueritia est in infinitum infra latitudinem pueritiae: semper enim habet quo crescat in statu pueritiae: & quanto aliquis perfectior fuerit in pueritia, tanto erit perfectior iur: & quanto iste perfectior puer illo, tanto perfectior iur illo erit. Non tamen infinito processu infra latitudinem pueritiae respondet infinito processu simpliciter utilitatis: sed ut incomparabilis secundum partem iuxta secundo dicta, aut processus in infinitum secundum quid iuxta primo dicta habetur. Ex his autem patet solutio obiectorum, quoniam eadem est ratio de angelorum & hominum, quo ad hoc, charitate. Creato enim quocumque superiore angelo, & data charitate secundum naturalia, non nisi charitatis viae augmentum in infinitum concluditur, quod auctor probat. Ex augmento autem charitatis in via in infinitum, quomodo sequatur vel infinitas secundum, quid, vel incomparabilitas secundum proportionem, dictum est. Et si formetur ratio de angelo creato beato, quod quocumque dato, potest dari maior ergo charitas patriae in infinitum simpliciter augeri potest. Respondeatur, quod non sequitur nisi processus in infinitum secundum quid in patria sicut si ex utroque ab angelis fierent beati. Deus enim creando eos, semper beatos in eiusdem rationis gradibus locat, quales essent si media charitate iuxta ad eos peruenirent. Constat autem ex dictis, quod quantitas charitatis patriae, proportionaliter respondens augmento charitatis viae, non est ad infinitum simpliciter, sicut in quibusdam. Et forte perfectio charitatis in patria ita est alterius rationis excellenter, quod habet utrumque, scilicet, & quod est terminus excellenter, quod quid perfectionis inuenit in charitate viae, consummans, inquam, iuxta dispositionem perfectibilis quantitatis inuenit: & quod est secundum proportionem respondens augmento charitatis in via. Et propterea utraque responsio oportet uti, ut communi cre dita a doctoribus saluamus, absque infinitate simpliciter charitatis, quam qui tenet, sicut in numeris, non uideo quare erret, quamvis ab auctore declinet, ut patet ex dictis. Quamvis autem huiusmodi de charitate sub metaphoris dicta, uera uideantur, ex propriis tamen oportet intellectum quietere, ne opponatur, quod Theologia symbolica non est argumentaria. Unde tertius motus dicendi, cui multa in duabus praedictis uis tacta deseruiunt, occurrit.

C Ad cuius euidenciam oportet primo evitare confusionem questionum. Sunt siquidem in hac re tres quaestiones. Prima est, An charitas absolute sit augmentabilis in infinitum. Secunda est, An charitas uia sit inueniunt augmentabilis in infinitum. Tertia est, An charitas patriae sit augmentabilis in infinitum. Inter quas quaestiones ipsa adiunctio diuersorum statuum scilicet uia, & patriae, & abstractio ab utroque statu ostendit differentiam esse. Et prima quidem quaestio in tertia parte, ubi de charitate animae Christi, an sit summa possibilis dari, dicitur, tractabitur, de qua iam dictum est, quod secundum auctorem pars negatiua est uera. Secunda autem quaestio, quae praemanibus habetur, habet partem affirmatiuam ueram, iam Ecclesiae autoritate determinatam in concilio Viennensi, a Clemente quinto, ut patet in Clemente c. Ad nostrum, de haereticis. Vbi de noua secta dicitur tenens, & alterens doctrinam suam sacrilega & perueria, infertur designatos errores. Primo uidelicet, quod homo in uita praesenti tantum, & talis perfectionis gradum potest acquirere, quod redderetur penitus impeccabilis, & amplius in gratia proficere non ualebit. Nam, ut dicunt, si quis semper posse proficere, posset aliquis Christo perfectior inueniri: haec ibi. Et infra. Nos sacro approbante Concilio sanctam ipsam cum praemis erroribus damnamus, & reprobamus. Supposita ergo cum Ecclesiae ueritate hac, quod charitas uia est augmentabilis in infinitum, ostendenda tria sunt. Primum, quae est perfectio charitatis uia, quae charitatis patriae. Secundo, quot sunt perfectiones diuersarum rationum. Tertio,

Ad cuius euidenciam oportet primo evitare confusionem questionum. Sunt siquidem in hac re tres quaestiones. Prima est, An charitas absolute sit augmentabilis in infinitum. Secunda est, An charitas uia sit inueniunt augmentabilis in infinitum. Tertia est, An charitas patriae sit augmentabilis in infinitum. Inter quas quaestiones ipsa adiunctio diuersorum statuum scilicet uia, & patriae, & abstractio ab utroque statu ostendit differentiam esse. Et prima quidem quaestio in tertia parte, ubi de charitate animae Christi, an sit summa possibilis dari, dicitur, tractabitur, de qua iam dictum est, quod secundum auctorem pars negatiua est uera. Secunda autem quaestio, quae praemanibus habetur, habet partem affirmatiuam ueram, iam Ecclesiae autoritate determinatam in concilio Viennensi, a Clemente quinto, ut patet in Clemente c. Ad nostrum, de haereticis. Vbi de noua secta dicitur tenens, & alterens doctrinam suam sacrilega & perueria, infertur designatos errores. Primo uidelicet, quod homo in uita praesenti tantum, & talis perfectionis gradum potest acquirere, quod redderetur penitus impeccabilis, & amplius in gratia proficere non ualebit. Nam, ut dicunt, si quis semper posse proficere, posset aliquis Christo perfectior inueniri: haec ibi. Et infra. Nos sacro approbante Concilio sanctam ipsam cum praemis erroribus damnamus, & reprobamus. Supposita ergo cum Ecclesiae ueritate hac, quod charitas uia est augmentabilis in infinitum, ostendenda tria sunt. Primum, quae est perfectio charitatis uia, quae charitatis patriae. Secundo, quot sunt perfectiones diuersarum rationum. Tertio,

ARTICVLVS VIII.

Vtrum charitas in hac vita possit esse perfecta.

AD OCTAVVM sic proceditur. **V**t, q charitas in hac vita nō possit esse perfecta: maxime enim hac perfectio in Apostolis fuit, sed in eis non fuit. Dicit enim Apostolus ad Phil. 3. Non quod iam comprehenderim, aut perfectus sim: ergo charitas in hac vita perfecta esse non potest.

¶ 2 Præ. Aug. dicit lib. 83. q. 1. q. * q nutrimentum charitatis est diminitio cupiditatis: sed ubi est perfectio charitatis, nulla est cupiditas. Sed hoc non potest esse in hac vita, in qua sine peccato vivere non possumus; sicut illud 1. Ioā. 1. Si dixerimus, quoniam peccatum nō habemus, ipsi nos seducimus; omne autem peccatum ex aliqua inordinata cupiditate procedit: ergo in hac vita charitas perfecta esse non potest.

¶ 3 Præ. Illud quod iam perfectum est, non potest ulterius crescere: sed charitas in hac vita semper potest augeri, ut dictum est: ergo charitas in hac vita non potest esse perfecta.

SED CONTRA est, quod Aug. dicit super primam Can. Io. Charitas cum fuerit roborata, perficitur: cum aut ad perfectionem venierit, dicit: Cupio dissolvi, & esse cum Christo: sed hoc possibile est in hac vita, sicut in Paulo fuit.

Ergo Charitas in hac vita potest esse perfecta.

RESPOND. Dicendum, q perfectio charitatis potest intelligi dupliciter. Vno modo, ex parte diligibilis: alio modo ex parte diligentis. Ex parte quidem diligibilis perfecta est charitas, ut diligatur aliquid, quantum diligibile est: Deus aut tñ diligibilis est, quantum bonus est. Bonitas aut eius est infinita, vñ infinite diligibilis est. Nulla aut creatura pot eum diligere infinite, cum qualibet uirtus creata sit finita. Vñ per hunc modum nullius creature charitas potest esse perfecta, sed solum charitas Dei, qua seipsum diligit. Ex parte uero diligentis tunc est charitas perfecta, quando diligit tantum, quantum potest: Quod quidem contingit tripliciter. Vno modo sic, q totum cor hominis actualiter semper feratur in Deū. Et hæc est perfectio charitatis patriæ, quæ nō est possibilis in hac uita, in qua impossibile est, propter humanæ uitæ infirmitatem, semper actu cogitare de Deo, & moueri dilectione ad ipsum. Alio modo, ut homo studium suum deputet ad vacandum Deo, & rebus diuinis, prætermittis aliis, nisi quantum necessitas præsentis uitæ requirit. Et ista est perfectio charitatis, quæ est possibilis in uia, non tamen est communis omnibus habentibus charitatem. Tertio modo ita, quod habitualiter aliquis totum cor suum ponat in Deo, ita scilicet, quod nihil cogitet, vel uelit, quod diuinæ dilectioni sit contrarium. Et hæc perfectio est communis omnibus charitatem habentibus.

AD PRIMVM ergo dicendum, q Apost. negat de

se perfectionem patriæ. Vnde * glos. ibidem dicit, q perfectus erat viator, sed nondum ipsius itineris perfectione peruenit.

AD SECUNDVM dicendum, q hoc dicitur propter peccata uenialia, quæ non contrariantur habitui charitatis, sed adui: & ita non repugnant perfectioni uia, sed perfectioni patriæ.

AD TERTIVM dicendum, quod perfectio uie non est perfectio simpliciter, & ideo semper habet quod crescat.

ARTICVLVS IX.

Vtrum conuenienter distinguantur tres gradus charitatis incipiens, proficiens, & perfecta.

AD NONVM sic proceditur. **V**t, q inconuenienter distinguantur tres gradus charitatis, scilicet charitas incipiens, proficiens, & perfecta. Inter principium enim charitatis, & eius ultimam perfectionem sunt multi gradus medij: non ergo unum solum medium debuit poni.

¶ 2 Præ. Statim cum charitas incipit esse, incipit etiam proficere: nō ergo debet distingui charitas proficiens a charitate incipiente.

¶ 3 Præ. Quantumcumq; aliquis habeat in hoc mundo charitatem perfectam, potest etiam eius charitas augeri, ut * dictum est: sed charitatē augeri est ipsam proficere: ergo charitas perfecta non debet distingui a charitate proficiente. Inconuenienter ergo prædicantur tres gradus charitatis assignantur.

SED CONTRA est, quod * Aug. dicit super primam Can. Ioan. Charitas cum fuerit nata, nutritur, quod pertinet ad incipientes: cum fuerit nutrita, roboratur, quod pertinet ad proficientes: cum fuerit roborata, perficitur, quod pertinet ad perfectos: ergo est triplex gradus charitatis.

RESPONDEO Dicendum, quod spirituale augmentum charitatis considerari potest, quantum ad aliquid, simile corporali hominis augmento. Quod quidem quæmuis in plurimas partes distingui possit, habet tamē aliquas determinatas distinctiones secundum determinatas actiones, vel studia, ad quæ homo perducitur per augmentum. Sicut infantilis ætas dicitur antequam habeat usum rationis: postea autem distinguitur alius status hominis, quando iam incipit loqui, & ratione uti: iterum tertius status eius est pubertas, cum iam incipit posse generare, & sic deinde quousq; perueniatur ad perfectum: ita etiam & diuersi gradus charitatis distinguuntur secundum diuersa studia, ad quæ homo perducitur per charitatis augmentum. Nam primo quidem incumbit homini studium principale ad recedendum a peccato, & resistendum concupiscentiis eius, quæ in contrarium charitatis mouent. Et hoc pertinet ad incipientes, in quibus charitas est nutrienda, uel fouēda, ne corrumpatur. Secundum autem studium succedit, ut homo principaliter intendat ad hoc, q in bono proficiat. Et hoc studium pertinet ad proficientes, qui ad hoc principaliter intendunt, ut in eis charitas per augmentum roboretur. Tertium aut studium est, ut homo ad hoc principaliter intendat, ut Deo inhæreat, & eo fruatur: & hoc pertinet ad perfectos, qui cupiūt dissolui & esse cum Christo. Sicut et uidemus in mortu corporali, q primum est recessus a termino, secundum autem est appropinquatio ad alium terminum, tertium est quies in termino.

AD PRIMVM ergo dicendum, q omnis illa determinata distinctio, quæ pot accipi in augmento charitatis

Glos. ord. ibidem ex August.

Infr. q. 183. arti. 4. Et q. 184. arti. 1. Et q. 185. arti. 8. q. 1. Et opu 61. c. 2. Et Psal. 24.

Art. 7. huius quasi.

Trad. 5. declinatio ad 6. sic 9.

quoniam dicitur, hęc habitus... quoniam dicitur, hęc habitus...

illud Can. s. Lampides eius...

RESPON. Dicendum, quod quantitas charitatis, quam hęc in comparatione ad obiectum...

minuatur, quia causa diminutionis eius sit peccatum vel effectus...

A non meret detrimentum pati in maiori. Deus. n. non plus se auertit ab hęc, q̄ homo auertat se ab ipso...

AD PRIMUM ergo dicendum, quod contraria sunt circa idem, q̄n subiectum equaliter se hęc ad utriusq̄...

B AD SECUNDUM dicendum, quod duplex est cupiditas. Vna quidē, qua finis in creaturis constituitur...

C AD TERTIUM dicendum, quod in infusione charitatis, requiritur motus liberi arbitrii, sicut supra dictum est...

ARTICVLVS XI.

Verum Charitas semel habita possit amitti.

A D VNDECIMUM sic proceditur. Vt, quod charitas semel habita non possit amitti...

D 2 Præf. Aug. dicit in 8. de Trin. quod dilectio si non est vera, dilectio dicenda non est...

E 3 Præf. Greg. dicit in homil. Petecostes, quod amor Dei magna operatur, si est...

RESPON. Dicendum, quod per charitatem Spiritus sanctus in nobis habitat, ut ex supra dictis patet...

In cor. art. 2. q. 2. ad 2.

Li. 23. q. 16. tom. 4.

Loco citato in arg.

In corp. ar.

Art. 3. ad. 1. & 1. 2. quaest. 113. ar. 3.

1. dicit. 11. q. 1. art. 1. 1. q. 1. art. 1. 1. q. 1. art. 1. 1. q. 1.

1. art. 1. 1. q. 1. art. 1. 1. q. 1. art. 1. 1. q. 1.

1. art. 1. 1. q. 1. art. 1. 1. q. 1. art. 1. 1. q. 1.

1. art. 1. 1. q. 1. art. 1. 1. q. 1. art. 1. 1. q. 1.

1. art. 1. 1. q. 1. art. 1. 1. q. 1. art. 1. 1. q. 1.

1. art. 1. 1. q. 1. art. 1. 1. q. 1. art. 1. 1. q. 1.

1. art. 1. 1. q. 1. art. 1. 1. q. 1. art. 1. 1. q. 1.

1. art. 1. 1. q. 1. art. 1. 1. q. 1. art. 1. 1. q. 1.

1. art. 1. 1. q. 1. art. 1. 1. q. 1. art. 1. 1. q. 1.

1. art. 1. 1. q. 1. art. 1. 1. q. 1. art. 1. 1. q. 1.

1. art. 1. 1. q. 1. art. 1. 1. q. 1. art. 1. 1. q. 1.

1. art. 1. 1. q. 1. art. 1. 1. q. 1. art. 1. 1. q. 1.

1. art. 1. 1. q. 1. art. 1. 1. q. 1. art. 1. 1. q. 1.

1. art. 1. 1. q. 1. art. 1. 1. q. 1. art. 1. 1. q. 1.

1. art. 1. 1. q. 1. art. 1. 1. q. 1. art. 1. 1. q. 1.

1. art. 1. 1. q. 1. art. 1. 1. q. 1. art. 1. 1. q. 1.

ergo possumus considerare charitatem. Vno modo ex parte Spiritus sancti mouentis animam ad diligendum Deum: & ex hac parte charitas impeccabilitatem habet ex virtute Spiritus sancti, qui infallibiliter operatur quocumque voluerit. Vnde impossibile est hanc duo simul esse vera, quod Spiritus sanctus velit aliquem mouere ad actum charitatis, & quod ipse charitatem amittat peccando. Nam donum perfeuerantiae computat inter beneficia Dei quibus certissime liberantur, quicumque liberantur, ut Augustinus dicit in libro de Praedestinatione Sanctorum. Alio modo potest considerari charitas secundum propria rationem: & sic charitas non potest aliquid, nisi id quod pertinet ad charitatis rationem. Vnde charitas nullo modo potest peccare, sicut nec calor potest infrigidare: & sic est in iustitia non potest bonum facere, ut Augustinus dicit in libro de sermone Domini in monte: Tertio modo, potest considerari charitas ex parte subiecti, quod est veritabile secundum arbitrii libertatem. Potest autem attendi comparatio charitatis ad hoc subiectum & secundum vniuersalem rationem, qua comparat formam ad materiam, & secundum specialem rationem, qua comparat habitum ad potentiam. Est autem de ratione formae, quod sit in subiecto amissibiliter, quoniam non replet totam potentialitatem materiae, sicut patet in formis generabilium, & corruptibilium: quia materia hominum sic recipit vnam formam, quod remanet in ea potentia ad aliam formam, qua si non repleta tota materiae potentialitate per vnam formam. Et ideo vna forma potest amitti per acceptionem alterius. Sed forma corporis celestis, quia replet totam materiae potentialitatem, ita quod non remanet in ea potentia ad aliam formam, inamissibiliter inest. Sic ergo charitas patriae, quia replet totam potentialitatem rationalis mentis, in quantum est omnis actualis motus eius fertur in Deum, inamissibiliter habetur. Charitas autem vitae non sic replet potentialitatem sui subiecti, quia non semper actu fertur in Deum: vnde quando actu in Deum non fertur, potest aliquid occurrere, per quod charitas amittitur. Habitui vero proprium est, ut inclinet potentiam ad agendum, quod conuenit habitui, in quantum facit aliquid videri bonum, quod ei conuenit, malum autem quod ei repugnat. Sicut noster gustus iudicat saporis secundum suam dispositionem: ita mens hominis iudicat de aliquo faciendo secundum suam habituales dispositionem. Vnde & Philosophus dicit in 3. Ethicorum, quod qualis vnusquisque est, talis finis videtur ei. Ibi ergo charitas inamissibiliter habetur, vbi id quod conuenit charitati, non potest videri nisi bonum, scilicet in patria, vbi Deus videtur per essentiam, quae est ipsa essentia bonitatis, & ideo charitas patriae amitti non potest. Charitas autem vitae, in cuius statu non videtur ipsa essentia Dei, bonitatis esse essentia, potest amitti.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod auctoritas illa loquitur secundum potestatem Spiritus sancti, cuius conseruatione a peccato immunes redduntur, quos ipse mouet, quantum ipse voluerit.

AD SECVNDVM dicendum, quod charitas quae desicere potest, ex ipsa ratione charitatis vera charitas non est. Hoc enim esset, si hoc in suo amore haberet, quod ad tempus amaret, & postea amare desineret, quod non esset vera dilectionis. Sed si charitas amittitur ex mutabilitate subiecti contra propositum charitatis, quod in suo actu includitur, hoc non repugnat veritati charitatis.

AD TERTIVM dicendum, quod amor Dei semper magna operatur in proposito, quod pertinet ad rationem, non tamen semper magna operatur in actu, propter conditionem subiecti.

AD QVARTVM dicendum, quod charitas secundum

rationem sui actus excludit omnem motum ad peccandum: sed quod contingit quod charitas actu non agit, & tunc potest interuenire aliquid motum ad peccandum, cui si consentiatur, charitas amittitur.

ARTICVLVS XII.

Utrum Charitas amittatur per unum actum peccati mortalis.

AD DVODECIMVM sic proceditur. Videtur quod charitas non amittatur per unum actum peccati mortalis. Dicitur enim Origene in 1. Periare. Si autem fatietas caput aliquod ex his, qui in summo, perfectoque confiterentur gradu, non arbitror quod subito quis euacuetur, aut decidat, sed paulatim, ac est per partes eum decidere necesse est: sed homo decidit charitatem amittens. ergo charitas non amittitur per unum solum actum peccati mortalis.

¶ 2. Praeterea. Leo Papa dicit in sermone de passione, alloquens Petrum, Videtur in te Dominus non fidem solum, non dilectionem auerlam, sed collatam fuisse turbatam. Abundauit fletus, ubi non defecit affectus: fletus charitatis lauit uerba formidinis. Et ex hoc accepit Bernardus, quod dicitur in Petro charitatem non fuisse extinctam, sed sopitam: sed Petrus negando Christum, peccauit mortaliter, ergo charitas non amittitur per unum actum peccati mortalis.

¶ 3. Praeterea. Charitas est fortior quam uirtus acquisita. Sed habitus uirtutis acquisita non tollitur per unum actum peccati contrarium. Ergo multo minus charitas tollitur per unum actum peccati mortalis contrarium. ¶ 4. Praeterea. Charitas importat dilectionem Dei, & proximi: sed aliquis eorum mittit aliquod peccati mortale, retinet dilectionem Dei, & proximi, ut uidetur. Inordinatio enim affectionis circa ea, quae sunt ad finem, non tollit amorem finis, ut supra dictum est, ergo potest remanere charitas ad Deum, existente peccato mortali per inordinatam affectionem circa aliquod temporale bonum.

¶ 5. Praeterea. Virtutis theologice obiectum est finis: sed aliae uirtutes theologice obiectum sunt spes, non excluduntur per unum actum peccati mortalis, in modo remanent informes, ergo potest remanere informis, etiam in uno peccato tali perpetratum.

¶ 6. Contra. Per peccatum mortale contrarium mors aeterna, in illud Romanorum 6. Si peccati mortalis mors: sed quilibet habens charitatem aeternam uitae aeternae. Dicitur enim Iohannes 14. Si quis diliget me a Patre meo, & ego diligam eum, stabo ei mecum. In qua quidem mansuetudine aeterna consistit, secundum illud Iohannes 17. Haec

In li. de bono perfeuerantiae. capi. 14. paulo a prin. to. 7.

lib. 2. ca. 37. qm. 4.

Lib. 3. ca. 5. me. com. 5.

na, ut cognoscant verum Deum, & quem misisti Iesum Christum: nullus autem potest esse simul dignus vita aeterna, & morte aeterna. ergo impossibile est quod aliquis habeat charitatem cum peccato mortali. Tollitur ergo charitas per unum actum peccati mortalis.

RESPON. Dicendum, quod unum contrarium per aliud contrarium superueniens tollit. Quilibet autem actus peccati mortalis contrariatur charitati secundum propriam rationem, quae consistit in hoc, quod Deus diligat super omnia, & quod homo totaliter illi se subiciat, omnia sua referendo in ipsum. Est ergo de ratione charitatis ut sic diligat Deum, quod in omnibus velit se ei subicere, & praeceptorum eius regulam in omnibus sequi. Quaequid n. contrariatur praeceptis eius, manifeste contrariatur charitati: unde de se habet, quod charitatem excludere possit. Et si quidem charitas esset habitus acquisitus ex virtute subiecti dependens, non oporteret quod statim per unum actum contrarium tolleretur. Actus n. non directe contrariatur habitui, sed actui: continuo autem habitus in subiecto non requirit continuam actus. Unde ex superueniente contrario actu non statim habitus acquisitus excluditur. Sed charitas, cum sit habitus infusus, dependet ex actione Dei infundentis, qui sic se habet in infusione, & conseruatione charitatis, sicut Sol in illuminatione aeris, ut dictum est. Et ideo sicut lumens statim cessaret esse in aere per hoc, quod aliquod obstaculum poneretur illuminationi Solis: ita et charitas statim deficit esse in anima per hoc, quod aliquod obstaculum ponitur infusioe charitatis a Deo in animam. Manifestum est autem, quod per quodlibet mortale peccatum, quod diuinis praeceptis contrariatur, ponitur praedictae infusioe obstaculum: quia ex hoc ipso, quod homo eligendo praeter peccatum diuinae amicitiae, quod requirit ut Dei voluntati sequamur, consequens est, ut statim per unum actum peccati mortalis habitus charitatis perdat. Unde & Aug. dicit 8. super Genesim littera, quod homo Deo sibi praesente illuminatur, absente autem continuo tenebratur, a quo non locorum interuallis, sed uoluntatis auersione distendit.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod uerbum Origenis potest uno modo sic intelligi, quod homo, qui est in statu perfecto, non subito procedit in actum peccati mortalis, sed ad hoc disponitur per aliquam negligentiam praecedentem. Unde & peccata uenialia dominus esse dispositio ad mortale, sicut supra dictum est: sed tamen per unum actum peccati mortalis, si eum commiserit, decidit charitatem amissa. Sed quia ipse subdit: Si aliquis breuis lapsus acciderit, & cito respiciat, non penitus mere videtur. Potest aliter dici, quod ipse intelligit eum penitus euacuari, & decidere, qui sic decidit, ut ex malitia peccet: quod non statim in uiro perfecto a principio contingit.

AD SECUNDUM dicendum, quod charitas amittitur dupliciter. Uno modo directe per actualem contemptum: & hoc modo Petrus charitatem non amisit. Alio modo indirecte, quando committitur aliquod contrarium charitati, per aliquam passionem concupiscentiae, vel timoris. Et hoc modo Petrus contra charitatem faciens, charitatem amisit, sed eam cito recuperauit.

AD TERTIUM patet responsio ex dictis.

AD QUARTUM dicendum, quod non quilibet inordinatio affectionis, quae est circa ea, quae sunt ad finem, i. circa bona creata, constituit peccatum mortale: sed solum quando est talis inordinatio, quae repugnat diuinae uoluntati. Et haec est inordinatio directe contrariatur charitati, ut dictum est.

AD QUINTUM dicendum, quod charitas importat unum tantum ad Deum, non autem fides, neque spes. Omne autem peccatum consistit in auersione a Deo, ut supra dictum est.

pra dictum est. Et ideo omne peccatum mortale contrariatur charitati. Non autem peccatum mortale contrariatur fidei, vel spei: sed quaedam determinata peccata, per quae habitus fidei, uel spei tollitur: sicut & per omne peccatum mortale habitus charitatis tollitur. Unde patet, quod charitas non potest remanere informis, cum sit ultima forma uirtutum, ex hoc quod respicit Deum in ratione finis ultimi, ut dictum est.

q. 23. art. 8.

QVAESTIO XXV.

De obiecto charitatis, in duodecim articulis diuisa.

Super quaestione vigesima quinta articulum primum, secundum, & tertium.

DEINDE considerandum est de obiecto charitatis.

Circa quod duo consideranda occurrunt. Primo quidem de his, quae sunt ex charitate diligenda. Secundo, de ordine diligendorum.

Circa primum quaeruntur duodecim.

Primo, Vtrum solus Deus sit ex charitate diligendus, uel etiam proximus.

Secundo, Vtrum charitas sit ex charitate diligenda.

Tertio, Vtrum creature irrationales sint ex charitate diligenda.

Quarto, Vtrum aliquis possit ex charitate seipsum diligere.

Quinto, Vtrum corpus proprium.

Sexto, Vtrum peccatores sint ex charitate diligendi.

Septimo, Vtrum peccatores seiplos diligant.

Octauesimo, Vtrum inimici sint ex charitate diligendi.

Nono, Vtrum sint eis signa amicitiae exhibenda.

Decimo, Vtrum angeli sint ex charitate diligendi.

Undecimo, Vtrum demones.

Duodecimo, De enumeratione diligendorum ex charitate.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum dilectio charitatis sistat in Deo, an se extendat etiam ad proximum.

AD PRIMUM sic proceditur. Videtur, quod dilectio charitatis sistat in Deo, & non se extendat ad proximum. Sicut enim Deo debemus amorem, ita & timorem, sicut illud Deum. 10. Et nunc Israel, quid dominus Deus tuus perit a te, nisi ut timeas, & diligas eum? sed alius est timor, quo timeatur homo, quod est timor humanus: & alius timor, quo timeatur Deus, qui est uel seruilis, uel filialis, ut ex supra dictis patet. ergo etiam alius est amor charitatis, quo diligitur Deus: & alius est amor quo diligitur proximus.

2. Prater philosophum dicitur in 8. Ethicorum, quod amari est honorari: sed alius est honor, qui debetur Deo, qui est ho-

N articulis 1. 2. 3. simul quaest. 25. aduerte diligere charitatem respicere Deum ut obiectum formale, proximum ut obiectum materiale sub formali, & ut materiam: seipsum autem charitatem, & reliqua bona ut materiam tantum, quamquam difformiter, quia seipsa ut materiam principalem, & formalem respectu aliorum: reliqua autem ut materiam secundariam in ordine ad principalem. Declaro singularia. Charitate Deus diligitur ut amicus, ratione cuius diligitur omne quod ex charitate diligitur, & ex hoc quod diligitur ut amicus, est obiectum: ex hoc quod ratione eius omnia diligitur, est formale. Proximus diligitur ut obiectum, quia diligitur ut amicus, ut in articulo 2. in responsione ad secundum habes. Diligitur autem ut obiectum materiale, quia diligitur ut amicus diuini, seu in Deo, quia ratio amicitiae est Deus, ut in primo habes articulo. Et quoniam proximus diligitur etiam ut aliquid Dei, prout diligitur ad honorem, & gloriam Dei, sic diligitur ut materia ordinabilis in Deum principalem amicum. Charitas, & reliqua non possunt diligi ut amicus: & propterea non diligitur ut obiectum, sed ut bonum quod amico uolumus, quod est diligi ut materiam ad aliud ordinatam. Sed charitas est primum, & ex necessitate uolumus amico, quoniam non diligitur quis ex charitate, nisi sibi uelit diligens charitatem, ut in 1. & articulo dicitur. Reliqua autem sunt amici

q. 188. art. 2. c. 2. Et uerbi q. 1. art. 4.

q. 19. art. 3.

Li. 8. c. 8. cir. princ. co. 5.

co